

NEPŪNIK

Director și Șefredactor: **Wasserstrom Sándor**

REVISTA EVREIASCĂ

Redactor responsabil: **Leitner Zoltán**

Prof. Neuman

A Bécsből emigrált orvos-kiválóságok közül Freud Zsigmond után, héthársi Neuman Henrik professzor távozott el az élők sorából. Freud Londonban hunyta le örök álmra szemét, Neuman pedig az irdatlan nagy amerikai városban: Newyorkban. Nem egyszerű halálzások ezek. Nem idős és fáradt embereknek természetes halála. Ezek a kiváló férfiak — hősi halottak. Zsidó mivoltuknak áldozatai. Freud egész életén át érezte a zsidógyűlölet pergőtűzét, mert nem bírták felfogni a begyepesedett agyu konzervatív gondolkodásuk, hogy valaki egészen új mesgyéken induljon el a kutatások terén. S amikor nyolcvan körül járt, akkor kiszakították környezetéből a nemés, öreg tölggyet és egy egészen idegen humuszba ültették át. Természetes, hogy nem bírta sokáig. És most Neuman Henrik, a világ legkiválóbb fülgyógyászának newyorki halálhíre érkezik el hozzánk.

Ki tudja, hogy hány tanulástól visszatartott, az egyetemekről elkergetett jövendő Freudok és Neumanok vetétek el az emberiség legnagyobb kárára és szerencsétlenségére. De mit csodálkozunk a meg sem valósult zseni elvesztésén, amikor az emberiség azokat sem becsüli meg, akik már megmutatták, bebizonyították, hogy mit tud alkotni a zsidó géniusz, ha szabadon engedik érvényesülni. Freud is, meg Neuman is annak a megértő korszaknak szülöttei, akik akkor lettek nagyok, amikor még lehetett zsidónak tanulni és érvényesülni. Az eredmény minden tekintetben korszakos volt. Freud gigantikus nagyságát csak a késő utókor fogja felfogni, viszont Neuman professzor gyógyítási zsenijét, készségét és metódusait királyok, császárok és meggyógyított százezrek áldják és emlékeznek rá majd időtlen időig.

Tipikusan zsidó tragédia a Neuman professzoré. Aki nem csupán orvosnak volt a legelső legelsője, hanem mint zsidó is örök emléket vivott ki magának. Neuman Henrik professzor vallásos zsidó volt, aki soha nem tért el a mesgyéről, amelyet miskolci neveltetése meghatározott. És ez a pozitív zsidó mivoltja megmutatkozott akkor is, amikor a nemzeti szocializmus vette át uralmát Bécs városában, ahol élete javát eltöltötte, ahol gyógyított és tanított.

Ott maradt Bécsben, hogy segítsen elesett és üldözött zsidó testvéreinek. És késő utókorok fogják tanítani a gyermekeknek azt a gesztusát, amikor az eviani konferencián a német és osztrák zsidóság retentő tragédiáját ecsetelte 53 ország delegátusai előtt. Nagy volt, mint orvos és nagy volt, mint zsidó!

Ha eljön a számonkérés ideje, akkor harsányan kiálthatja majd a zsidóság a Neuman professzor esetében is a „faccuse”-t. Igen, vádoljuk kemény váddal a huszadik század „kulturemberiségét,” hogy

Királyi szavak a királyi sarjhoz

Már a keresztelő medencénél arra szánt a sors, hogy a hadseregé légy, mert a királyi keresztzülök mellett ott állottak a hegyi csapatok büszke katonái, akik már a bölcsőnél úgy szerettek Téged és örizetként sorakoztak Melléd.

Amikor ebben az ünnepélyes pillanatban a tiszt ruhát felöltötted, miután szorgalommal és szeretettel megkezdted a katonai tudnivalók elsajátítását, nem az ünneplőtógát, hanem a hit és kötelesség palástját öltötted magadra.

Litvániában helyreállott a rend

Halálra ítélték a vilnai pogrom vezetőjét

Kaunasz. — A Vilnába bevonuló litván csapatok már teljesen urai a helyzetnek és minden vonalon helyreállították a rendet. Mint lapunk más helyén már megírtuk, az orosz csapatok kivonulása után volt lengyel katonatisztek vezetésével terrorcsapatok pogromot rendeztek a vilnai zsidóság között, kifosztották lakásait és üzleteit és általánossá tették az anarchiát. A szovjet csapatok, mikor hírt kaptak a Vilnában dúló véres zsidóellenes kilengésekről, visszavezényeltek

egy tankszázadot, amely letörte a zavargásokat és biztosította a nyugalmat.

A litván törvényszékek is megkezdtek már büntető tevékenységüket a rendezavarók ellen. Így a vilnai zavargások értelmi szerzőjét halálra és több résztvevőt 10—15 évi kényszermunkára ítélték. A hatóságok nyilatkozatot adtak ki, hogy minden erővel letörik a rendezavarást.

A vilnai zsidóság képviselőiből álló tanács nyilatkozatot bocsájtott ki, amelyben hangoztatja a vilnai zsidók hűségét Litvánia iránt.

Meghalt Neuman Henrik a világhírű fülgyógyász-professzor

Newyorkból érkezik a hír, hogy ott hirtelen elhunyt héthársi Neuman Henrik volt bécsi egyetemi tanár, a gége- és fülbajok világhírű operatőre. Köztudomásu, hogy Neuman professzor volt, a volt spanyol királynak, Edward welsi hercegnek, a volt angol királynak, a bolgár cárnak, Titulescu volt külügyminiszternek és a világ sok más hírességének is kezelő-orsos. Még Ferencz József császár-királyt is kezelte, aki hálából a „héthársi” nemesi előnevet adta neki és családjának.

Az Anschluss után továbbra is Bécsben maradt, holott sok külföldi egyetem hívta, hogy ott működjen tovább, de nem akarta otthagyni üldözött zsidó testvéreit. Néhány hónappal ezelőtt a párisi orvosegyetemre hívták meg előadások tartására. Innen egyik tanítványa, egy newyorki fülspecialista közbenjárására Newyorkba utazott, ahol most váratlanul meghalt. Halálát az egész kulturemberiség gyászolja.

ilyen nagy embereit, mint Neuman, Freud és hogy még egyet említsünk a sokezer mellett, Haber professzort kitepték abból a milliöböl, amelyben nagyot alkottak és üldözött vadat csináltak belőlük. Nem szólva az élőkrol, az Amerikába emigrált Einsteinnal az élen, akiknek kergetett, üzött, örök Ahasvér sorsot juttattak, holott ezek a gígászi elmék nem a zsidók számára alkottak, hanem az egész emberiség javát akarták, aminthogy alkotásaik, feliedezéseik az össz-emberiség javára szolgálnak.

Már ma is nyiltan mondjuk, hogy ezeknek a kiváló lángelméknek halálát jó részt a nemzeti szocializmus üldözései okozták. Mert egy érzékenylelkű embernek nem csupán a testi és csak az önmagán érzett tájéalmak végzetesek, hanem, amikor látják a tirannizmust; a gyűlöletnek égbekiáltó gázságait, — akkor megszakad bennük valami. Ezek a nem mindennapi felsőbbrendű emberek nem bírják

látani, hogy újra a dárda, a nyil modern változatai lesznek urra a földön. Nem bírják látni, hogy többre becsülnek emberek egy ágyut, mint egy göröcsövet, többre értékelnek egy jól találó gépfegyvert, mint tizezernyi meggyógyított fület.

Vádoljuk a mai kort és vádoljuk elsősorban a nemzeti szocializmust, amellyel a felsőbbrendű társadalom hirdetői, a szovjet vezérei is kezeltogtak, hogy ők ölték meg „láthatatlan” sugarakkal, lelki torturákkal az emberiség eme héroszait. És az is bizonyos, hogy az általuk oly sokat ősárolt demekorációk soha ilyen lélekgyilkosságra nem lennének képesek.

Mi hisszük és valljuk, hogy a Freudok, Neumanok halálát megbosszulja még az emberiség azokon, akik okozói voltak. Ez a bosszu nem késhet soká és bizunk abban, hogy a mostani nagy leszámolás vége újra az emberi lélek felszabadulása lesz a kibírhatalan barbarizmus alól.

Külpolitikai figyelő

A Földközi-tenger békéje, biztosítja Palesztina szabad fejlődését

A brit diplomácia évek óta egymásután vereséget szenvedett attól a perctől kezdve, hogy a német birodalom elfoglalta Ausztriát, Jött München, majd Godesberg, aminek eredménye a cseh állam megszűnése volt. Azután következett a lengyel támadás és minderre a kudarcra a koronát a német— orosz együttműködés tette fel. Mindez vereség volt, amit főképpen annak köszönhet a nyugati diplomácia, mert abban a tévhitben ringatta magát, hogy szerződéseknél és fogadkozásoknál még hinni lehet.

Az angol diplomácia a háború kitérése óta megszüntette a „pech” szériát és egymásután aratja csendes, de eredményes diplomáciai győzelmeit. Első nagy eredménye volt ennek a diplomáciai hadjáratnak, hogy sikerült semlegesíteni Olaszországot. Ez a semlegesítés nem történt hatalmi szóval, sem pedig olyasvalamivel, ami kézzelfogható volna, ellenben a brit flotta erőssége, az olasz partok aránylagos védtelensége, az olasz pénzügyi és élelmiszerrel való felkészületlenség automatikusan biztosították az olaszok semlegességét.

Nem lehet tudni, hogy végleges lesz-e ez a semlegesség, de az kétségtelen, hogy ezáltal sikerült a francia gyarmati csapat-szállítást zavartalanul lefolytatni és a felvonulást keresztülvinni. Ennek az okos és józan olasz diplomáciának köszönhető, hogy létrejöhett a török—angol—francia szerződés, amely hatalmas segítséget jelent abban a lélekzetelállító sakk-játszmában, amelyet má Moszkva, Berlin, Páris és London folytat, a semlegesek „semlegesítése” érdekében.

★

A törökök paralizálása nagyjelentőségű a Földközi tenger szempontjából. Ennek eredménye lett a napokban megkötött olasz—görög szövetség is, amely minden balkáni államot közelről érdekel, mert Albánia határai most lehetővé teszik, hogy az görögök és olaszok egymást támogató külpolitikai orientációt vegyenek fel. Még csapataikat is visszavonták már kölcsönösen a határokról. Igen érdekes híre volt az elmúlt héten az is, hogy az oroszok tengeri bázist akarnak Bulgáriánál, hogy ezzel „fogják” a Boszporusz bejáratát, ami ugyanolyan stratégiai ellenlétés akar lenni, mint amit a finn—orosz határon akarnak megvalósítani.

Közben az orosz—finn tárgyalások szakadatlanul folynak és valószínűleg „eredménynyel” is fognak végződni. Büszkén jelentette ki Molotov legutóbb, hogy Leningrád, a volt Szentpétervár lakossága egymaga annyit számlál, mint egész Finnország. Kétségtelen, hogy aránytalan küzdelem volna, akár milyen lelkes és elszánt is a finn nép. Viszont vele vannak a skandináv államok és az egész világ osztatlan szimpátiája. De a szovjet kormány nem szentimentális és mert biztonságához szüksége van ezekre a támaszpontokra, így vagy amúgy, de biztosítani fogja magát minden vonalon. Ennek a biztonságának legfőbb célja, hogy a balti tengeren uralkodják, ahol rivalisa csak a német hatalom lehet.

PALESZTINA SZEMPONTJAI

A Földközi tengeri nyugalom biztosítása a török—angol—francia szövetség. Ezt a palesztinai lapok is kiemelik és az ottani hivatalos körök is elismerik. Ezt a békés atmoszférát jelentősen alátámasztja az a ténykörülmeny, hogy a zsidók és arabok valóban megbékültek, sőt még a zsidó táborban is — hála Ruthenberg mérnök személyének — megértés és együttműködés jött

létre. De Palesztinának rendkívül nagy szüksége is van most a békére. Elvégre 5—6 milliárd font értékű narancsot kell exportáljon, mert mi is történék a tizenötmillió láda narancssal, ha az ott rothadna? Tönkretenné az egész palesztinai gazdasági életet! Ennek elkerülése egytörmán érdeke az arab és zsidó padesz tulajdonosoknak, meg a munkásságnak, amely ilyenkor, a narancsszüret idején, minden munkaerőt használni tud. Nem tudjuk, hogy fog-e a brit kormány elég gondot fordítani erre az exportra, ad majd megfelelő convoy-t, azaz hadihajó-kísérőt az áruszállító hajóknak? Úgy véljük, hogy igen. Annál is inkább, mert a hadihajók Alexan-

driában és Haifában amúgy is a Földközi tengeri partok biztonságáról és ennek a tengernek zavartalanjáról gondoskodnak.

Palesztina élelmiszerrel és megfelelő egyéb cikkeivel való ellátása biztosítottnak látszik és a jisiv bizakodással néz a jövő elé. Ha tekintetbe vesszük, hogy az angol világbirodalom hadiállapotban van és hallatlan nagy erőket mozgósít, hogy a német birodalmat legyőzze, vagy inkább meggyőzze arról, hogy vesztébe rohan a hitleri uralom, akkor a palesztinai helyzetnek és az ottani lakosságnak ezzel számolni kell. És számol is. Jele ennek az önkéntes jelentkezések nagy száma és a közbiztonság helyreállítása, amiről a londoni sajtó is meglepedéssel ír.

Palesztina jelentős szerepet játszik a Közelkelet kialakulásában és nekünk zsidóknak aggodással kell figyelniünk a Földközi tengeri népek nagy játszmáját, mert ez nem csupán az európai, hanem a palesztinai zsidó országépítés jövőjét is hivatott eldönteni...

A vilnai pogrom megakadályozásáért...

Köszönet a tanknak

Egészen furcsa vademberi ösztönök uralkodnak erre mitelénk Európában. Az ázsiai és afrikai nomád és félvad emberek között azt a tévhitet terjesztették előszeretettel az európaiak, hogy a kultúrának és civilizációnak zászlaját fennlen lobogtatják. Meg azt is, hogy csakis Európa hivatott ezt a zászlót lengegni, mert mi vagyunk az igazi kultúrlények. Szerencsésje Európának, hogy a brit kormány elég nehezen enged be exotikus vidékeken levő gyarmataira menekült zsidókat. Mert képzeljük csak el, ha egy német, vagy lengyel menekült zsidó kerülne oda és az ijjal vadászó, tügefalevéllal öltözködő benszülött nyelvén alaposan felvilágosítaná őket a mi európai „magasabb” civilizációnkról. Ha elmondaná, hogy mi történt az utóbbi hét évben Berlinben és Nürnbergben, Dachauban és Frágában? Vagy mi történt a legújabb időkben Lodzban és a többi városokban? Nem fogyna ki az elbeszélésből és a vadember nem tudna odalenni a csodálattól, mert rájönne arra, hogy neki van legalább egy testvér valamine, ami „tabu”, de itt nálunk Európában semmi sem tabu már, hanem mindenünk sárbatiportan fekszik a patkós lovaglósizmák alatt. Eszmények, szentségek, ideálok és magasabb erkölcsi értékek... mind... mind... Így többek között legnagyobb aktualitást ennek az ad, hogy — Vilnában pogromot akartak rendezni...

Kik akartak pogromot rendezni? Annak a primitív ősebernek így magyaráznák meg a Kongó partján. — Van egy nép Európában. Száma közel a százmillióhoz. Ez a nép megindult a szomszéd törzs ellen. Sok emberrel és sok fegyverrel. A másik „törzs” is sok emberből állott. És a nagy és erős törzsbeliek legyőzték a kisebbet és gyengébbet.

Vajjon mit tesz erre a legyőzött nálunk Európában? Védtelen gyerekekre, asszonyokra és fegyvertelen férfiakra támad és azokat akarja legyőzni, megölni, kirabolni!

Mert minek másnak is nevezhetnénk azt, ami most Vilnában történt? Lengyelországi volt tisztek, akik jól tudják, hogy hány ezer és ezer zsidó pusztult el a háborúban a lengyel függelenségért, akik tudják, hogy mennyivel több szenvedést kell eltűrjenek a zsidók, mint a világ bármely más népe, megrohanták a védtelen vilnai zsidókat a legyőzött, a megakadályozott, a tönkretett lengyel nép tisztjel,

akik minden kritikán alul viselkedtek a háborúban, akik egyetlen napig sem tudtak ellentánni egy többmillió hadsereggel. Igen, ezeknek van erkölcsi bátorságuk, hogy Vilnában nekimenjenek védtelen agognak és csecsemőknek.

Pogromot rendeztek abban a városban, amelyet elvettek erőszakkal a kis litván néptől és amelyet az oroszok most nagylelkűen visszaadtak nekik. És kik segítettek nekik, kik voltak büntársaik ebben a gazteltben? Azok a németek, akik letiporták, a sárga földig megalázták a lengyel népet és hadsereget. Amit már régen mondunk, most újra bebizonyosodott. Amikor arról van szó, hogy „üsd a zsidót”, akkor összefog, barátai jobbot nyújt a két ellenség, — mert a zsidót mindannyian háldósan gyűlölik. Különösen gyűlölik akkor, amikor pogromot lehet rendezni, meg a zsidó vagyont el lehet rabolni és a védteleneket agyon lehet verni.

Több, mint száz halálos áldozata volt Vilnában ennek a pogromnak. A győzők és legyőzöttek összefogtak, hogy a zsidókat üssék, rabolják egyesült erővel. Nem mi találjuk ki, hanem a hivatalos távirati irodák igazolják és jelentik, hogy a szerencsétlen vilnai zsidóságnak egyetlen szerencsésje az volt, hogy az orosz csapatok még a város mellett táboroztak. Ezek küldtek azután 40 tankot és ezeknek a gépszörnyeteknek legénysége állította helyre a rendet. Mi távol állunk a kommunizmustól, annak ideológiájától, de ha objektívek akarunk lenni, meg kell állapítanunk, hogy ezáltal derekasan és emberi módon viselkedtek. Nem is képzelhető ez el másképpen.

Elvégre miről volt szó? Becsületlen emberek rabolni és gyilkolni akartak. Mert mit gondoltak a lengyel „tisztok”? Ha nem lehetett megállani a nagy német hadsereg előtt, akkor jó lesz a védtelen zsidóságot legyőzni. Ezt viszont nem akarták tenni az orosz csapatok. Végre a tankok „emberies” tettet követtek el. Nem gyilkoltak, hanem a rendet állították helyre. Köszönet a tanknak, amely emberibb volt, mint a „hős” lengyel tisztok, meg a vilnai német huligánok.

Nem tudjuk, hogyha mindezt elmondanánk az afrikai vadembernek, megértene-e? Ha igen, akkor végtelen undorral vágná megvető grimaszt és azt mondaná: jöjjenek csak ide Európából és tanuljanak tőlünk — emberséget!

Mosley örültségei

Angliában még a háboru vérivatarában is szabad a szólás-szabadság. A parlamentben bármelyik képviselő, bármiről interpellálhat és a közvélemény ereje olyan nagy, hogy a Royal Oak csatahajó elsüllyesztése után Churchill, a nagytekintélyű Churchill is a lemondás gondolatával foglalkozott. Ezt a mentalitást a nagy drillbe szorított kontinentális népek alig értik meg. Ezért nem lehet a mi szemünkkel megérteni azt sem, hogy Mosley, az angol fascista vezére, miképpen merészkedett a napokban arról beszélni egy népgyűlésen, hogy „Anglia csak azért üzent hadat Németországnak, mert rosszul bánt a zsidókkal.”

Kevés nagyobb örültséget olvastunk az utóbbi időkben. Nem gondoljuk, hogy ő maga is elhinné ezt a képtelen hazugságot. De még meg is indokolja, mert azt mondja, hogy: „ők állanak a kapitalizmus és a sajtó mögött, amely kirobbantotta a Németország elleni háborút”. A Jewish Chronicle, a nagy angol zsidó lap természetesen megfelelő gúnyos hangon kommentálja ezt a lehetetlenséget.

Mit mondjunk erről? Nem hinnénk, hogy volna a világon értelmes ember, aki egy pillanatig is hitelt adna Mosley hazugságainak. Egy olyan hallatlanul erős birodalom, annyi meggondolt államférfival, a zsidók kedvéért indulna harcba és megmozgatná hallatlanul nagy és erős gépezetét — a zsidók kedvéért. Oh, ez a háboru nem a zsidók miatt indult, hanem amiről Hitler beszél. Az angol birodalom ellen. Mert ha annak eresztekéi meglazulnának, akkor valóban a világ ura lehetne Hitler. Az angolok nem gondoltak egy percig sem a zsidókra, amikor megindították a harcot. Csak volt annyi eszük, hogy a legtehetségesebb zsidó embert ültették a hadügyminiszeri székbe

Irok barátainak!

Szeretett barátom!
Emlékszel még arra, hogy bőröd a múlt évben még mily érdes és felrepedezett volt? Látod ne feledd meg erről és idejében óvjad bőröd NIVEA-val. Reggel és este dörzsöld be jól az arcod és mielőtt a szabadba mennél, akkor is NIVEA-val. Meglásd, a bőröd mindig egészséges és üde marad.

és Hore Belisha valóban ujjaszervezte a konzervatív brit hadsereget. A világ zsidósága nem szerepel mint háborus cél, de az kétségtelen, hogyha Anglia győz — amit bizony remélünk — akkor megszűnik a képtelen antiszemitizmus is, amely oly keserves időket zudított a világ szenvedő zsidóságára...

Ugy látszik azonban, hogy Mosley fascista vezérnek nincsen sok híve Angliában, de annál több az ellensége. Ha nem így volna, akkor nem követte volna el ellene merényletet. Amint a brit rádió bementa és ahogy az angol lapok írják, Mosley ellen ismeretlen tettesek merényletet követtek el, amikor éppen egy gyűlésre ment, hogy tovább folytassa háboruellenes propagandáját és zsidóellenes kitöréseit. Bizonyára egy lelkes angol hazafi nem tűrhette már tovább ezt az angol nemzeti érzést erősen bántó gajzjátékot és el akarta némitani az uszítás

angol nagymesterét, Sir Mosleyt. El-e vagy hal, nem lényeges, kétségtelen, hogy a tiszta szándékoknak rossz szelleme volt eddig...

Darányi Kálmán halála

Meghalt Darányi Kálmán volt magyar miniszterelnök, aki Gömbös Gyulát követte a miniszterelnöki székben. Érdekes, hogy amikor Gömböst annak idején kinevezték, a zsidóság nagy aggodalommal nézett a jövő elé. S mi történt? Amíg Gömbös Gyula volt a miniszterelnök, addig a magyar zsidóság aránylag elég konzolidált viszonyok között élt. Viszont Darányi Kálmánt bizalom fogadta és kapta tőle a magyar zsidóság az első számú zsidótörvényt. Azt, hogy mit jelent a magyar zsidóságnak a zsidótörvény, azt ezuttal nem akarjuk taglalni. Könny

LEITNER ZOLTÁN

Kamphausen ur hazát cserél...

A Voldemaras-tér árkados kétemeletes épületének homlokzatán évtizedek óta áll büszkén a Kamphausen család ősi fészkeinek jellegzetes betűkkel kirakott cégétáblája. Már ötven évvel ezelőtt is ültött a környezettől a Kamphausen név, mert gótikus betűkkel hirdette, hogy ez a régi balti család nem jött-ment ivadékok sarja, hanem ősi telepesek. Németországból jött annak idején a család, az öreg Johann Kamphausen sokat mesélt őseiről, akik a nagy ipari városból, Solingenből kerekedtek fel annak idején, hogy ez az ág Kownóban, a mostani Kaunasban eresszen gyökeret. Vagyont nem sokat hoztak magukkal, de harci kedvet annál inkább. Meg szorgalmat, szívósságot, kitartást. A későbbi utódok felcserélték a vas vértet, a vasúzlettel, amely napról-napra erősödött. A kownói kereskedők között mindég kitétek a Kamphausennek, akik ebbe a környezetbe is beleilleszkedtek. Még a cári uralom alatt is becsülték őket, bárha protestánsok és nem pravoszlávok voltak. A balti német büszke jellegét nem kendőzték el sohasem és amikor egyik-másik Kamphausen az idők folyamán megnősült, sohasem másképpen, csak úgy, hogy visszatértek Németországba, hogy onnan hozzanak maguknak feleséget.

Amikor 1918-ban a litván köztársaság megalakult, nem történt semmi más, csak annyi, hogy a szentpétervári Pufilow-művek helyett újra német gyárimányt kezdtek vásárolni. A litván ipar fejlődő-

ben volt, de még messzi attól, hogy a solingeni acéláruval egyenértékű gyártson. A Kamphausennek a világháboru idején az orosz hadseregben harcoltak és ha nem is tüntették ki magukat különös hősiességükkel, de senkisé bizonyíthatta volna rájuk, hogy nem teljesítették volna hazafias kötelességüket.

A kétemeletes házban már a hetedik generáció élt és a jelenlegi majoresco, Otto Kamphausen, méltóságátviselően viselte a patricius család minden jellegzetességét. Rövidrenyiri felfelé álló hajával, pirosposzsgás arcával, semmiben sem ütött el a többi németektől, akiknek karakterisztikus megjelenését, mindenben igazolta. Otto Kamphausen, a világháboru idején hadifogoly is volt és a sors különös véletlensége folytán egy Bécshez közelfekvő fogolytáborban töltött éveket. Néha-néha visszaemlékezett a háborus osztrák fővárosra is, ahova az ostffiaszsonyfa fogolytábor parancsnoka több ízben felküldte bevásárlás céljából. Tudta róla, hogy becsületes és nem fog megszökní, ezért bizalmi szolgálatot végeztetett vele.

Bécsben már akkoriban szűkös volt élelmiszer. De Kamphausen Otto, kownói nagykereskedő, orosz hadseregbeli őrmester, mégis jól érezte magát, a hanyatló császárvárosban. Még a mulatókat is felkereste és évek után is mosolygott magában, amikor visszagondolt a Ronacher görleire, akikkel sokat mulatott megtakarított vagy Oroszországból, a Vöröskereszt útján küldött pénzzel. Kamphausen egy ilyen többnapos kiránduláson ismerkedett meg egy bécsi zsidóval is, Lackenbach Ernesttel, aki rokkant főhadnagy volt és tartós szabadságát töltötte a patinás ősi osztrák fővárosban. Burgenlandi volt és a

kisváros helyett inkább a fővárosban tartózkodott. Egy átmulatott éjszakán borközi állapotban véletlenül egymásmelletti asztalhoz kerültek az orosz hadifogoly és a rokkant tiszt. Nagyon összebarátkoztak a kownói német kereskedő és a bécsi zsidó főhadnagy.

Gyakran találkoztak és Kamphausen bejáratos lett a Lackenbachék családjához is, akik a második kerületben, a Taborstrassen laktak egy nagy bérházban. Kamphausen Ottó nagyon megszerette Bécsset és a társaságot, amelybe a véletlen sodorta. Annál is inkább megbarátkoztak, mert közös volt szakmájuk. Lackenbachéknak Wienerneustadtban kisebb acélgyártó üzemük volt, amelyben ekkor hadiszereket gyártottak. Srappnel-hüvelyeket és ha Kamphausennek néha elborult a tekintete, amikor arra gondolt, hogy ezekkel az ágyugolyókkal künn az orosz fronton, bajtársait löhetik agyon, azután mégis megvigasztalódott. Elvégre ő nem tehet erről, hiszen ha lehetne és tőle függene, bizonyára betiltaná az egész háborút és hazamenne családjához, az ősi kownói családi házba, amely akkor a Miklós-cárról elnevezett téren állott.

Amikor összeomlott az orosz front és vége lett a háborúnak, az egyik hadifogoly-transporttal Kamphausen is eltávozott a fogolytáborból és boldog örömmel ölelte magához feleségét és hirtelen naggyá nőtt gyermekeit. Üzlete üresen állott, de szívósan újra dolgozni kezdett. A két barát, a bécsi zsidó gyáros és a kownói német nagykereskedő, ezután még több ízben felkeresték egymást levelekkel. Nem ismerték a gyűlöletet és egyszer még azt is elintézték, hogy Solingenben, ahova mindketten gyakran

és vér, zsidó exisztenciák ezreinek, sőt tízezreinek összeomlása jelezte ennek a most elhunyt államférfinak utját.

Darányi Kálmán 53 éves volt, amikor meghalt. Nem tudjuk, hogy halála előtt végig gondolta-e mindazt, amit alkotott. Ha igen, ugy bizonyára sokat gondolt arra, hogy: vajjon érdemes volt? Vajjon megszerezte-e ezzel a sok zsidóellenes intézkedéssel magyar fajtársainak örök elismerését? Nem hinnénk. Mert amikor el-távozott, nem hullajtott könnyet utána sem a kormánypárt, sem az ellenzék. Amikor elhunyt, a képviselőház elnöke volt és e magas közjogi méltósága dacára nem látjuk, hogy annyira meggyászolná őt a magyar sajtó is. Alig néhány soros hírből emlékeznek meg róla. Kétségtelen, hogy Gömbös Gyula halálakor általánosabb volt a részvét. Darányi Kálmán neve talán legtovább azoknak a történelmi emlékezéseiben fog megmaradni, amelyet a zsidóüldözéssel kapcsolatosan fognak írni, mint a magyarországi antiszemitizmus egyik olyan apostoláról, aki intézményesítette a zsidógyűlöletet és nem a hangos zsidógyűlöletet propagálta, hanem azt, amely a husba vág.

Darányi Kálmánnal a magyarországi antiszemitizmus egyik jelentős hirdetője dőlt ki az élők sorából. Sajnos, még sokan, nagyon sokan vannak, akik az ő utját járják és majd később derül ki, hogy a zsidó összeség jelentősen túléli azokat, akiknek földi léte alig arasznyi. A Gondviselés örökösökön, hogy — még a Darányi zsidótörvényén is átvészellen a magyar zsidóság és csak keserű emlék maradjon az, ami most kinok-kertjévé teszi a zsidó kertek sohasem rózsákkal teli utjait!

Egy diplomata a véres lengyel napokról

Rois, braziliai diplomata Rigában volt és onnan lengyel területre utazott. De mivel vasutösszeköttetés nem volt, szekérréült és úgy utazott. Most megírja élményeit, amely a borzalmak olyan retentő

utazgattak, találozta is. Ez a találkozás 1929-ben történt. Boldogan ölelték át egymást és napokig beszélgettek arról, hogy a sorsváltozás milyen kihatással van családjukra és üzletükre.

De 1933-óta megszakadt közöttük minden kapcsolat. Lackenbach Ernő gondolt ugyan néha távoli barátjára, de amikor egyik levelére nem kapott választ, úgy gondolta, hogy Kamphausen is szimpatizál a nemzeti szocialista uralommal és mert kémeik mindenütt vannak, talán fél attól is, hogy régi barátjával fenntartsa a kapcsolatot.

#

Teltek az évek, 1936-ban megtörtént Ausztriának a német birodalomba való bekebelezése. Lackenbach Ernő már az első napokban keserves megpróbáltatáson ment keresztül. Március 13-án vonultak be a német csapatok az osztrák fővárosba és három nappal később már uccát kellett takarítani a volt főhadnagy, a jómódu acélárugyáros, akinek wiener-neustadti gyára már régen békés eszközök gyártására tért át. Kaszákat és kapákat gyártott, meg a békés szántáshoz szükséges ekéket és azt hitte, — mint sokmillió embertestvére — hogy eljön már a profétái idő, amikor a fegyverekből újra békés szerszámok készülnek. Elvégre gyárában gyakran előfordult a háború után, hogy a harctereken összeszedett vasból készítették el a békés kaszákat, amely legszebb szimbóluma a békének és a termelő, teremtő munkának...

Lackenbach Ernő ott volt akkor is, amikor a Schiff-templomba behatoltak a huligánok és széjjelszakították a szent iratokat. Taborsztrassei négyszobás lakását felcserélte egy külvárosi egyszobás lakásra

tömegéről ad hírt, hogy azt közölni nem tartjuk helyesnek, mert nem akarjuk olvasóink idegeit próbára tenni.

Megírja a brazil diplomata, hogy saját szemével látta, amint a németek által felégetett városok és falvak uccáin temetetlenül heverték öregek, nők és gyermekek. A német repülők felgyújtották a helységeket és amikor a menekülők az országutakon kétségbeesetten bandukoltak félőrülten, anyák gyermekeikkel és roskatag aggastyánok, akkor jött a német hadirepülő és gépfegyverrel kaszabolta le a szerencsétleneket. A halottak százai és ezrei borították a „csatateret”. Milyen csatateret az, ahol egyik oldalon hatalmas felszerelt katonaság, a másik részen tehetetlen gyermekek és asszonyok állnak?

Menekült szemtanuk mást is beszélnek. A németek propagandát kezdtek a lengyelek között s azt állítják, hogy a lengyel katasztrófának zsidók az okai. Lengyelország ma is állana dicsőségesen régi határai között, ha a zsidók nem tették volna tönkre. A régi recept. Mindennek zsidók az okai — és ez az örökség eddig jó fegyvernek bizonyult. De úgy véljük, hogy most csődöt mond. Mert a legyegegyesübb lengyel paraszt sem hiszi el ma már, hogy a háború nem a németek hódítási vágya indította el és tette félig romhalmazzá a lengyel birodalmat.

Jellemző a borzalmakra, hogy a szenvedő német zsidók 3972 lengyelországi szerencsétlen árva gyermeket vettek magukhoz, akiknek szülei elpusztultak a harcok során és most ezek az apátlan-anyaítlan szerencsétlenek a német zsidók ellátására bízták magukat. Oda vitték őket a birodalomban, ahol oly „boldogok” a zsidók... Ártatlanok tízezreit rabolták ki és gyilkolták le a zsidólakta helyeken. Tűz, rom, vér, könny és jaj je-

Az erdélyi zsidóság legkedveltebb találkozó helye

Pensiunea KATZ

BUCUREȘTI, Str. Căpitan Feraru No. 6.
Parter, în dosul Teatrului Regina Maria la
Podul Senatului. TELEFON 5,43,05.

és a novemberi pogrom után, nem volt egyetlen pfennigje sem, amivel magát és családját eltartsa. Közben egy munkatáborban is dolgozott, vasutépítésnél árkot ásott és könnyei hullottak, amikor a Rax körül hajszolták napestig, ahol annyi szép napot töltött el, barátjaival és családjával.

Lackenbach Ernő, volt vasgyáros, most már koldusszegényen gyakran van ráutalva jótékony intézmények jóindulatára. Hol vannak a régi idők, mivé lett burgenlandi régi családjá, hova lettek barátai, rokonai, ismerősei? Széjjel-szóródtak a szélrózsa minden irányába, ki Londonba, ki meg Amerikában. Sokan Palesztinába jutottak, csak ő nem tud még elmenni, hogy megpróbálja az új életet. De nagyon beteg, kiújultak háboruban kapott sebei, az a sebe különösen fáj, amelyet annak idején egy hegyesvégű fegyvergolyó okozott... Sokat szenved, éjszakákon át sír, sokszor csupa könny reggelre, a párnája és csak az vigasztalja, hogy két gyermeke már külföldön van, akiktől gyakran kap megnyugtató, biztató megleghangu leveleket...

#

A litván kormány Moszkvával tárgyal, mert a szovjetkormányzat követelésekkel lépett elő. Megfelelő számú orosz csapatot akar elhelyezni litván városokban, hogy ott szovjetorosz helyőrségek legyenek. Kamphausen Ottó aggodalommal nézi az eseményeket. Eddig nyugodt volt és magabiztos. Elvégre, az ő fajtársai mindenütt csak eredményeket érnek el. Az övék már Ausztria, a régi cseh köztársaság és most legázolták néhány hét alatt, a nagy lengyel köztársaságot is.

Kownó lázas izgalommal fűtött atmoszférájában

lezte mindenfelé a teuton hősök győzelmi utját...

A Porunca Vremii gondolatai

Már régen nem irtunk lapunk hasábjain a Porunca Vremii-ről. Most újra halat magáról. A november elsején megjelent számában azt írja, hogy a nemzetközi zsidó sajtó újból felélénkült és összefog, hogy koncentrikus támadást intézzen az antiszemita sajtó és a zsidógyűlöli politikusok ellen. Azt írja a Porunca Vremii, hogy a zsidóság úgy véli, ha Hitler megbukik, akkor ezzel letűnik a történelem színpadáról minden idők legnagyobb antiszemita és újra „jó dolguk” lesz a zsidóknak.

Ilie Radulescu, a lap főszerkesztője egy kissé egyszerűen állítja be a dolgot. A zsidók „nem fogtak össze”, mert nincsen nemzetközi zsidó összefogás. S ha elismerjük azt a kétségtelen tényt, hogy Hitler valóban nagy ellensége a zsidóknak, emlékeztetünk kell arra a Porunca Vremii-t, hogy voltak már a zsidóságnak hasonló ellenségei, mint Hitler és munkatársai. Így csak néhány példát említsünk: Faraó, Torquemada, Chmielnicki, Petljura és még számosan. Átvészelték a zsidók őket is. Holott nem tudunk arról, hogy akkor, az egyiptomi szolgaság idejében is összefogott volna a nemzetközi zsidó sajtó. Meg a spanyol inkvizíciós időkben sem volt meg ez a sokat zsidótt „nemzetköziség”.

Most sem fogjuk a sajtó javára írni, ha a hitlerizmus megszűnik, mert ezt egészen más erők fogják megvalósítani. S nem igaz az sem, hogy azért vár a zsidóság a nagy antiszemitizmus meglorpanására, mert a tervezett „judaisia világalommal” akarja megvalósítani. Ezáltal nem ezredszer, hanem milliószor mondjuk, hogy a zsidóságtól legtávolabb áll a világalommal terv. Csak egy van közel hozzá. A saját és családjának életét szeretné újra biztonságban látni. Csak élni akar, kinos-keservesen, csak élni és nem álmodik „világalomról”.

Világalom? Jaj de messzi vagyunk mi ettől. Olyan messzire, mint a Porunca Vremii az igazságtól...

magabiztosan, szívalral szájában sétálgat a balti németek egyik előkelősége, Herr Ottó Kamphausen, acéláru nagykereskedő. Vagyon tekintélyes, fiai solingeni acélgyárakban dolgoznak, leánya előkelő balti báró felesége lett. Mindenfelé jólét és megelégedettség. De azért valami mégis bántja. Ez az orosz közelség nem valami biztató. Mi lesz, ha a szovjet még több követeléssel lép elő és kommunista rendet akar a békés litván köztársaságban is? Üzletében nagy a forgalom, a lit százezerszámra fekszik üzlete Wertheim szekrényében és a német bankban. Vajjon mi lesz ezzel a százéves vagyonnal, amelyet generációk gyűjtöttek össze, munkával és szorgalommal?

Egyik este a kownói német kaszinóban izgatott beszélgetésben találta barátait. Elfűladva újságolta az egyik újságíró, hogy a nemzeti szocialista kormány megégyezett a litván kormánnyal, a német lakosságnak a birodalomba való visszaköltöztetésére. Kamphausen nem akart hinni a híreknek. Hogyan? Nekí itt kellene hagyni mindent? Elmenni nincstelenül a bizonytalanságba — mint egy menekült zsidónak? Gondterhelten ment haza és egész éjjel forogó-lódott ágyában. Nem akarta elhinni, bár a legnagyobb határozottsággal állították barátai, úgy hogy kevés oka volt az optimizmusra...

Két nap telt el a legnagyobb bizonytalanságban. Azután bekövetkezett az, amittől félt. A német követtség felszólította az összes litvániai németeket, hogy hagyjanak ott minden vagyont, térjenek vissza a Reichba, majd a német kormány kártalanítja őket megfelelő értékkel.

Döbbenetes gyorsasággal következett be a repatriálás. Kamphausen Ottó, kownói nagykereskedő, fe-

Antwerpen

a nyugateurópai zsidók legvallásosabb centruma

Ha egy városra rá lehet mondani, hogy „ír vé'em bejiszroel,” amit szó szerint lefordítani csaknem lehetetlen, akkor Antwerpenről nyugodtan állíthatjuk, hogy „anya és város Izraelben”. A zsidóság száma, vallási és vagyoni beállítottsága, kulturális adottságai révén, valóban „centrumot” jelent Antwerpen, ha nem is teljesen nyugateurópai szemmel és mértékkel mérve.

Nyugateurópai szemmel ha néznénk Antwerpen, akkor csupán számokra hivatkozhatnánk. Ennyi meg ennyi milliomes, ennyi meg ennyi díszes templom, árvaház, iskola, stánumok és tiszteletbeli állások. Évente egyszer, illetőleg kétszer megjelennek az autók a „katedrális” előtt, az autók nyolc cilinderesek, a tulajdonos is elegáns cilinderral jelenik meg. Ilyen zsidósága volt Berlinek, ilyen sok tekintetben a párisi és londoni is.

Visszont Antwerpenben éjjel-nappal folyik a tanulás. Éjjel-nappal nyitva vannak az imaházak. A zsidóságot fenntartó ősi humuszt telepítettek ide át Kelet európából. A vallástörténet, Talmudot tanuló zsidóság az, amely az antwerpeni falak között él. Most, hogy a világ érdeklődésének homlokterében áll Belgium, mert semielegessége ellen támadást intézhetnek, érdekesnek találjuk, ha ennek a nagy zsidó centrumnak zsidóságával és intézményével megismertetjük lapunk olvasó közönségét.

TÖRTÉNELMI VISSZAPILLANTÁS

Antwerpen, vagy ahogy franciául nevezik: Anwers, a belga államiság egyik büszkesége, félmillió lakossal, amelyből kb. 60.000 zsidó. A Schelde folyó jobbpartján terül el, kikötőváros. Flamandok lakják. Nagy gyémántbörzseje van, amelyen a domináló szerepet a zsidók játsszák.

Antwerpennek nagyon régi zsidó történelme

leségével együtt elindult a nagy bizonytalanságba. Lezárta lakását, az ősi tuszkulánomot, egyik litván üzletvezetőjével felleltározta áruraktárát, pénzét lefoglalták és így minden anyagi eszköz híján szállt fel a hajóra, amely egy német kikötőbe viszi, több ezer sorstársával együtt. Nehéz szívvel mondott istenhozzadót a régi fészkeknek és börtöndjeivel együtt, fáradtan és rejtett elkeseredéssel érkezett Berlinbe, ahol a hírek szerint kijelölik számára új lakhelyét és megállapítják azt a rekompenciációt is, amelyet kapni fog Kownóban hagyott vagyonáért.

A hivatalban napokig ácsorgott, amíg sorra került. Meghalgatták. Bemutatta a kownói német követés igazolását, amelyben részletesen felsorolják ott hagyott vagyonának értékeit. Másnap rendelték be a választ.

Herr Kamphausen — mondotta neki a tisztviselő — Ön Bécsben fog lakni. Megfelelő elhelyezkedést találtunk az Ön számára. Egyelőre odautazik és a továbbiakat megtudja bécsi kirendeltségüktől.

Kamphausen Ottó, 59 éves német kereskedő, volt kownói lakos a legközelebbi vonattal Bécsbe utazott. Jelentkezett az illetékes hivatalban, ahol a következőkben adták meg a további utasításokat.

Utazzon Wienerneustadtba, ott működik egy acélárugyár. Zsidó volt, akitől a német állam „szabálytalanságok miatt” elkönfiskálta. Azóta állami megbízott vezeti a gyárat, de most rekompenciációként kapja, Kownóban hagyott vagyonáért.

Kamphausennek eszébe jutott a régi Bécs. A háború és mindaz, amit átélte. Eszébe jutott régi zsidó barátja, Lackenbach is, s talán...

Wiernerneustadtban gyakran járt annak idején. Emlékezett a gyárra, ahova többször elkísérte La-

Régi olcsó árak

Legnagyobb választék

Csak jó minőség

DEUTSCH POSZTOÁRUHÁZ

Oradea, Str. Avram Iancu 4.

„Electa” szövetek egvedüli lerakata

van. Már amikor a XVI-ik században a zsidókat kiűzték Spanyolországból, ennek nyomán keletkezett a spanyol-menekült zsidó közösség Antwerpenben. Különösen maranusok menekültek ide, hogy tovább gyakorhassák vallásukat és elkerüljék az inkvizítorok bosszúját. Ahogy most menekültek el a német zsidók, hogy megszabaduljanak a náci-pokolból. Antwerpenben szívesen fogadták mindég a menekülteket és nagyon toleránsok voltak velük szemben.

Már 1480-ban engedélyt kaptak az akkori kormányzattól, hogy a városban lakhassanak, de csak azzal a feltétellel, ha tisztességes ipart űznek és semmi okot ne szolgáltatnak arra, ami a lakosság körében ellenszenvet vált ki. Dacára annak, hogy mindenkor „jól viselkedtek”, mégis számos esetben „skandalumok” történtek és pereskedtek a hatóságok előtt. Különösen a püspökök voltak a maranusok ellen s minden erejükkel azon voltak, hogy kiűzzék őket az országból. Sikertült azonban a püspökök intrikáinak ellenállni, különösen azért, mert kitűnő kapcsolatokat tartottak fenn külfölddel és a hatóságok is nagyrabecsülték őket. Különösen tisztelték és becsülték a lakosság körében is a zsidókat, mivel élénk kereskedelmi szellemükkel hasznára voltak az országnak.

A XIX-ik század elejéig kevés számú zsidóság élt Anwersben. Csak amikor 1830-ban kikiáltották Belgium függetlenségét és amikor a politikai viszonyok megjavultak és nőtt a lakosság jólétének aránya, akkor növekedett gyorsabban arányokban a zsidó lakosság, különösen a szomszédországokból.

Akkor indult meg a hitközségi szervezkedés és sikerült is jól megszervezni a zsidó közösséget, amelynek külön temetője és az állam által engedélyezett iskolája volt. Antwerpen első zsidó „vallási tisztviselője” David Samuel Hirsch volt, aki Hollandiából került oda és 1916-ban hunyt el. Mellette működött a fiatal ortodox alakulat rabbija is, amelynek rabbija a Magyarországról odaszármazott N. Herman Ullman volt, aki szintén 1916-ban halt meg.

A BELGA ANTWERPENNEK ZSIDÓ TEMETŐI HOLLANDIÁBAN

Amikor a multszázad 70-es éveiben temetőket rendeztek be az összes vallásfelekezetek számára Belgiumban, a zsidók egyrésze elégedetlen volt a temetők szabályozásával és külön temetőhöz ragaszkodtak. De nem tudták keresztülvinni a különállást és a központosított temetők rendszerénél kényse-

ckenbachot. Nem tudta teljes bizonyossággal, csak sejtette, hogy régi barátjának volt üzemet kapja meg. A Lackenbach & Co, Stahlwarenfabrik-ot, amely most bizonyára már más néven szerepel a kereskedelmi lajstromban.

A régi épület mellett, amelyet ismert, egy új gyárhelység állott. Ugyilátszik a gyár nagyot fejlődött azóta... Amikor bemutatkozott és felmutatta igazolását, azonnal jelentést tett neki az állami megbízott. Elkönfiskált gyárról van szó, amely teljes üzemben van. Augusztus óta srappnelleket gyárt. A régi fészkerben félretett kissé rozsdás gépeket kellett csak helyrehozni és már lehetett gyártani a srappnelleket. Mint annak idején. Most újra üzemben van, mert kell a löszér a háborúhoz.

...és hol van a volt tulajdonos és hogy hívták? — kérdezte néhány nap múlva, minden apropos nélkül Kamphausen. Nevetve adták meg a választ:

Tudomásunk szerint egy bécsi zsidó népkonyhán étkezik. Kamphausen titokban utánajárt a dolognak. Lackenbach Ottó nem tudta, hogy egy szombat délben, amikor ebédért ment, miért nézi őt oly szurósan egy ur, aki éppen akkor szállt ki autójából, a népkonyha közelében. Szívdobogást kapott — talán nem követett el valamit? Csak nem újra munkatábor?... Nem, ha erre kerülne sor, akkor inkább a halál...

Kamphausen nem merte megszólítani. Tudta, hogyha szóba áll egy zsidóval, akkor azonnal vége mindennek. Az SA és SS legények vagy a Gestapó azonnal jelentik és elveszti pozícióját. Kamphausen szíve hevesen dobogott, de uralkodott magán. Nem szólt egy szót sem, csak a sofförnek mondotta röviden: Haza...

Leült az ebédhez. Szótlan volt és nagyon komor hangulatban. Felesége hiába faggatta, nem akart kérdéseire válaszolni. És az első falat után, letette villáját és azt mondotta:

— Azt hiszem, árt nekem ez a bécsi klíma... Azután lefeküdt a szolonra és kezébe rejtette arcát... Sokáig feküdt így s csak akkor eszmélt fel, amikor felesége megsimogatta a haját. Azután járkálni kezdett fel s alá a szobában és mintha csak magának mondaná, így szólt:

—Nehéz a mi sorsunk is, hogy idevetődünk, de még rettenetesebb, üldözött zsidóknak lenni...

#

Ottó Kamphausen, a wiernerneustadi acélárugyáros röviddel azután megtudta, hogy a gyárat rem írják soha a nevére. Csak igazgatója az üzemenek és ha van is jövedelme, de vagyona nincsen. Azt végleg elvesztette Kownóban. Ezen felül amenny is állandó lidércnyomásként feküdt meg kedélyét a Lackenbach ügy. Raboltnak találta egész jelenlegi egzisztenciáját. Amott északon évszázadokon át generációk munkájának eredményét élvezte. És itt? Verejtékes vagyona csak úgy beültették „rekompenciációként”. Ez nagyon bántotta önértését. A titkos megbízott is sokat kellemetlenkedett, aki az üzembe mellé volt beosztva és nem tartotta Kamphausent jó pártembernek. Lelkileg teljesen „összeroppant”.

Egy ködös, hideg reggelen holtan talált a Kamphausen házaspárra, a szobalány. Világítógázzal végeztek magukkal és a bucsulevél helyett csak kusza sorokkal írt cédulát talált a rendőrhatalóság. Nem tudták jól elolvasni, csak egy „érthetetlen” szó volt benne többiben: — Lackenbach... Lackenbach...

rültek maradni. A vallásos zsidók ezért a félórnyira levő Hollandiában szereztek maguknak temetőhelyet és oda vitték halottaikat. Később még két temetőt rendeztek be az antwerpeni zsidók Hollandiában.

Antwerpen már a XIX-ik század utolsó évtizedében is centruma volt a kelet-európai zsidóság kivándorlási hajlamának. Különösen az orosz pogromok elől menekülő zsidók kerültek sokan oda, majd a német nemzeti szocialista uralom kezdete után a német és osztrák zsidók, akiknek száma legalább 15-20 ezerre rug.

Két nagy hitközség létezik Antwerpenben. Egy liberális zsidókat magába foglaló közösség, a maga 1891-ben épített nagyszerű, holland minta szerint berendezett zsinagógájával és egy szigorúan vallásos templommal rendelkező ortodoxok. A „Somré Hadat” szervezet 1904-ben dr. Wienert vette oda rabbijának, akít követett 1920-ban, a kiváló héber filozófiai író, a mizrachizmus egyik lelkes előharcosa: Rabbí Moses Avigdor Amiel, aki azonban már néhány éve Tel-Aviv főrabbija lett. A „Machzike Hadasz” hitközség 1908 óta Mordechaj Rottenberget ismeri el papjának. A „Somré Hadat” néhány év óta egy nagyszerűen berendezett „Tachkemoni” iskolával is rendelkezik, amelynek tíz osztálya van, ahol ivrit-beírvit tanítanak. A nagyszerű iskolát 1921-1922 között, a nagy héber irodalmi tevékenységéről ismert loschitzi rabbi, Grünzig Israel vezette, de ma is kiemelkedik országos jellegével a többiek közül.

A GYÉMÁNT-TÖZSDE

Ahogy Lodzban a zsidók 90 százaléka textillel foglalkozik, úgy Antwerpen zsidóságának is 80-90 százaléka a gyémántkereskedelemből él. A Pelikanstrasse, ahol a gyémántbörze van, teljes zsidójellegű. Általában bátran lehet mondani, hogy sehol Nyugat-európában nem látszik úgy meg egy város zsidó jellege, mint Antwerpenben. Csak a galíciai, lengyel, vagy egy-egy más országbeli zsidó lakta városnak van olyan erősen zsidó jellege, mint Antwerpennek. Itt látni lehet a szombatot, még jobban talán, mint Budapesten, vagy Iasiban. Sőt sabbatkor a gyémántbörze, meg a kisebb bankok is zárva vannak a Sommer-strassen.

Antwerpennek husz különböző imaháza van és a város többi lakosai sem tagadják, hogy a zsidók jelenléte a gyémántkereskedelem terén kifejtett tevékenysége és elfoglalt pozíciója teszi lehetővé a város jólétét. Amikor 1914-ben, a világháború kitörése idején a lengyel és osztrák gyémántkőszűrő munkásokat eltávolították és eltoloncolták Antwerpenből Hollandiába, a város élénk karaktere is megváltozott és megszűnt minden kereskedelmi líkietés.

Amikor 1918-ban létrejött a fegyverszünet, a belga kormány két kiküldöttet indított el Hollandiába azzal az üzenettel, hogy azok a zsidók is jöjjenek vissza, kik eddig ott laktak, mert a kormány nagyon szívesen látja őket és vegyék fel újra üzleti kapcsolataikat.

Ez a megbecsülés a lakosság részéről most is meglátszik a városban élő zsidók életében. Teljes zavartalanul jöhetnek-mehetnek és ennek köszönhető, hogy bámulatosan eleven a vallási élet is Antwerpenben.

KÜLÖNBÖZŐ „KLAUS”-OK

A legtöbb Bét Hamidrashan, kisebb-nagyobb imaházakban egész nap intenzív Talmud-tanulás folyik. A kelet-európai országokból bevándorolt zsidók aszerint tagozódnak, hogy ki-kinek a híve. Van itten külön belzer, szanzer, sinyever, wizensitzer klauz is. Különösen a máramarosi, bukovinai és bécsi zsidók egyrésze híve a wizensitzi klauznak. Mindenféle sok a bocher, tanulnak, tanulnak és dolgoznak.

Ezért az is a város zsidó karakteréhez tartozik, hogy a Felikan-ucca egyik kisebb mellékutcájában ki van írva egy kávéházra nagy jiddis betűkkel:

KOSER, CHOSSID-KAFFEHAUS

vagyis egy chassid-kávéház, ahol valóban kalapban ülnek és ha nem volna kiírva, hogy kávéház, azt

Kényelmes Pensió!
Elsőrendű ort. kóser vendéglő és hodega!
Gelbstein-nál, București
Str. Azilul de Noapte 12. Telefon 51-2-39
Olcsó és pontos kiszolgálás!

az hinné az ember, hogy imaház. — Valahogy átmenet a kettő között, sem ez, sem amaz... egy choszed kávéház. Nagyon sok jiddis cégétáblát is látni és a rendőrség is sokszor ad ki rendelkezéseket flamand, francia és jiddis nyelven.

AZ EMIGRÁNSOKNAK A HÁBORU UTÁNI NEM KELL ELTÁVOZNIOK BELGIUMBÓL

Max Gottschalk, a belga zsidóság kimagasló egyénisége, érdekes kijelentéseket tett nemrégiben a belgiumi zsidó menekültek helyzetéről.

Az antiszemita propaganda teljesen megszűnt Belgiumban. Azok, akik eddig a zsidóság ellen izgattak, most pro-német agitációt íznek. Nan néhány náci-ujsgáiró is, akik a háború kitörése óta ide tettek át székhelyüket Párisból és Londonból.

Jelenleg körülbelül 15-20.000 német emigráns él Belgiumban. Az idegen illegálisok helyzetét a kormány ideiglenesen olyképpen rendezte, hogy összefiratta őket, s ezt a műveletet október 20-án fejezték be. Az összes lajstromozott idegenek Belgiumban maradhatnak a háború végéig. Az új lajstromozással kapcsolatban rendezték néhány ezer lengyel zsidó helyzetét is, akik a lengyel kormány antiszemizmusa miatt voltak kénytelenek elmenekülni Lengyelországból. Eredetileg gyűjtő táborokba akarták elhelyezni őket, de azután a zsidó vezetőknek sikerült keresztülvinni, hogy engedélyezni fogják ezeknek, a szabad mozgási lehetőséget. A belga kormány intézkedése lehetővé teszi, hogy ezek a menekültek ne legyenek kitéve az éhhalálnak.

Különben Antwerpenben nagy emigráns konyha létezik, amelyet az ottani gazdag zsidók példás áldozatkészségéről tartanak fenn. Kitűnő és szigorúan rituális konyha van, azonkívül az ugynevezett emigráns házban külön terem, ahol írhatnak, beszélgethetnek

a menekültek. Sőt hetenkint több előadást is tartanak nekik és tanácsadó iroda is van, ahol segítik őket, elhelyezkedésükben is. Különösen egy Frau Schapira nevű idősebb gazdag hölgy tevékenykedik az emigránsok érdekében.

Kétségtelen, hogy Belgium sokkal megértőbb, mint például Svájc, ahol a menekültekkel sokkal szigorúbban bánnak.

Antwerpenben öt zsidó ujság jelenik meg. Kettő francia, egy holland, egy jiddis és egy héber nyelven.

Érdekes, hogy Rav Amiel-nek a Szentföldre való távoztával, utóda, Rav Brod, a cionista kongresszusok ismert mizrachista rabbija és vezére. A volt lengyel sejmiképviselő markáns beszédeit zsufolt templom hallgatja állandóan. Szombat délutánonként igen érdekes szidra magyarázatokat tart, aktualitásokkal fűszerezetten. Rav Brod, a mizrachizmus törhetetlen harcosa, a vallásos zsidó élet további istapolója épp úgy, mint volt elődje, a kiváló Amiel főrabbi, aki most a palesztinai zsidó tudományos világ egyik búszkesége.

A napilapok azt a vészirt hozzák, hogy hadviselő a semleges államok megtámadására készülnek. Az első között lenne Belgium, amely már érezte évekig a porosz katonacsizmak nyomását. Isen őrizzen, hogy ez bekövetkezzék, mert számos nagyszerű zsidó közösség is bajba jutna, aminthogy tönkretették a lengyelországi zsidó közösségeket is. Hisszük és reméljük, hogy Antwerpen és a többi zsidó centrumok, nem lesznek az éhes marhalócok martalékai, hogy összeharcsolják az ottani zsidóság vagyonát is. Talán még meggondolják a németek, hogy megtámadják Belgiumot. Hisszük, hogy a belgiumi zsidóságnak virágzó egészséges ága meg lesz kímélve egy újabb háború borzalmaiktól...

Adósok-hitelezők

Lapunk legutóbbi számában a denunciansokról írtunk, mint a zsidó élet egyik csunya kinövéséről. Mivel a „Népünk” széles körben olvasott sajtóorgánium, bizonyos tekintetben szószéket is pótol azzal a különbséggel, hogy lapunkat tizezrek olvassák, míg a szószékről elhangzó intelmeket: legfeljebb csak százak hallhatják: ezért most egy másik elitélendő társadalmi kinövést kell szóvá tegyük erről a fórumról.

Ez a kinövés kétoldalú. Az egyik: amikor a kereskedő, a zsidó kereskedő, tekintet nélkül arra, hogy a vállalatokat — amelyek részben zsidó tulajdonosoké — igénybeveszi, mint hitelezőket. Ezeknek tőkével, az általuk nyújtott hitelekkel folytatja üzletét és ennek dacára a legelső adandó alkalommal moratóriummal él — illetőleg visszaél. Vannak kereskedők, akik egészen magas életstandardon élnek — semmit sem sajnálnak maguktól — de amikor csak módjuk van rá, azonnal megszűntetik fizetéseiket és elbarrikádozzák magukat a törvény lehetőségei mögé. Holott a könnyítések törvénye csak a bajjutott kereskedők javát szolgálja, hogy „ne fulladjon meg”, hogy ne forduljon fel, amikor pillanatnyilag nem tud eleget tenni fizetési kötelezettségeinek. Aki pedig visszaél ezzel a jogával és a zsidó hitelezők kárára van, azt a zsidó társadalomnak el kell ítélni, mert immorális és lelkiismeretlenség az, amit ezzel kapcsolatban elkövetnek.

Az érem másik oldala: A gazdag gyáros vagy nagykereskedő, ha egy-egy kisember megszorul, akkor tekintet nélkül annak helyzetére, pillanatnyi szorultságára — ami minden a kommerciális életben elhelyezkedett emberrel előfordulhat — rögtön „ráteszi a kötelet a nyakára.” Akik ismerősek a gazdasági életben és annak kacskaringós labirintusaiban, azok tudják,

hogy sokszor vagyonos embereket is gazdasági halálra lehet ítélni bagatell összegek miatt. Ha pedig az adós kegyelmet kér, egy kis türelmet és az élet minden vonalán előforduló gazdasági „könyörület”, akkor sokszor rideg elutasításban van része...

Akár az egyiket, akár a másikat látjuk és vizsgáljuk beállítottságunkat, azt kell mondjuk: nem minden a pénz. Az adós, mielőtt élne, vagy visszaélne a törvényadta lehetőségekkel, előbb gondoljon arra, hogy a hitelezőnek is vannak kötelezettségei és ne támaszkodjon arra, hogy „van neki amugy is elég pénze” és ezen a címen vegye igénybe a lehetőségeket.

Viszont a többszörös milliomos gyáros, nagykereskedő, vagy vállalkozó ne „tekerje ki a nyakát” többgyermekes családapáknak, mert erre a törvény lehetőségeket ad neki. Van a jognál és igazságnál egy sokkal magasabb erkölcsi posztulátum is: és ez az emberiség. A megértés és józan belátás! Ez több, mint bármi más! Amikor a zsidóknak együtt kell küzdeni a zsidógyűlölet ellen, akkor ne higgyék, hogy néhány lei jótékonyssággal, ugynevezett „cedoko”-val megnyugtathatják lelkiismeretüket.

Mindenekelőtt és mindenképp telett legyünk emberek. A pénz féktelen áradata nem ad sem életet, sem boldogságot. Sokkal inkább a megértés és az emberi szolidaritás, ami éltet és boldogít. Zsidó mivoltunk hangoztatása nem merülhet ki a templomban, vagy fölösleges meilőngetésben, hanem az élet keserves hétköznapjain is meg kell álljuk helyünket... Előbb legyen mindenki ember s csak azután hitelező vagy adós.

Ugy véljük nem árt, ha ezt mindenki megszívleli.

Hírek

Inscris în registrul publicațiilor periodice prin ordonanța No. 9/1938. Dos. No. 805/1938. Tribunalul Bihor, Secția III-a.

Szerkesztőség és kiadóhivatal:

Oradea, Str. Miron Pompiliu No. 8.

Telefon: 24-40

Naptár 5700

Hétfő: Chesvan 28, november 10.

Szombat: Chesvan 29, november 11.

Heti szidra: תולדות

Heti haftora: מחר חודש

Szombat kezdete:

üzlet bezárás 4.41

gyertyagyújtás 4.51

Istentisztelet kezdete 5.01

Szombat befejezése 5.57

Ros-Chodes Kiszlev bencsolás.

Másnap-hétfőn nov. 12-13-án Ros-Chodes.

KI LESZ AZ ÚJ BALFOUR?...

November 2-án volt huszonegy éve, hogy megjelent első dokumentuma annak, hogy a brit birodalom aktíve részt akar venni az új zsidó állam felépítésében. Akkor küldte el lord Balfour történelmi dokumentumára valósult levelét Rotschildnak, melyben bejelenti, — mint a háborús brit kormány külügyminisztere, — hogy a brit kormány minden tekintetben oda fog hatni, hogy a zsidóság Palesztinában nemzeti otthonra találjon. A mostani huszonegyedik évforduló újra háboruban találja a fél világot: így lőképen Angliát.

Miben különbözik a mai helyzet az 1917-ik évitől? Akkor alig lakott Palesztinában 50.000 zsidó és azok nagyrésze is unproduktív életet élt. Ezek jórészt evakuáltak a törökök, akik akkor még birtokosai voltak ennek a területnek, amely török provincia volt. Még jönni kellett a békeszerződéseknél, amelyek végleg eldöntik e terület sorsát és még az sem volt bizonyos, hogy a brit világbirodalom tartozéka lesz-e Palesztina vagy sem? Zsidó szempontból kézzelfoghatóan ugyszólván semmi sem volt ezen területen, csak a herzi ideal és a kétezer éves remények. Nagy kérdőjel volt, amelyre választ kellett adni.

Több mint két évtized állott a zsidóság rendelkezésére, hogy építsen és ha visszapillantunk erre az időszakra, amely a két háború között eltelt, meg kell állapítanunk, hogy elsősorban a zsidóság volt az, amely nem ismerte fel a nagy chance-ot, amelyet az adott lehetőség nyújtott neki. Másodsorban az angolok voltak azok, akik amel-ámmal tettek eleget vállalt kötelezettségeiknek.

Most, amikor az új háború kilört, van mégis két pozitívum, amely biztos bázist nyújt a továbbiakra. Elsősorban az, hogy a brit hatalom végleg megvetette lábát Palesztinában, ott van a hatfai hadikikötő, ott van a „pipe-line,” az olajvezeték, mely a moszuli petróleumot közel hozza a brit flottához és elősegíti Anglia sikeres háborúját. Ezenkívül zsidó és brit haderő áll ezen a területen, amely fékentartja az arabokat. Az ország körül pedig francia és

angol érdekerületek és nem vitatott békeszerződések. A zsidóság szempontjából pedig ma nem csupán néhány ezer szegény zsidó él ott, hanem 600.000 ember, amely hatalmas városokat, többszáz zsidó falut épített, óriási összegeket investált az országba és szellemileg is centrummá tette az őszj földet.

Ott áll, mint pozitívum a Scopus hegyen a zsidó egyetem és a csaknem 200.000 lakossal rendelkező sziniszidó Tel-Aviv. Azonkívül lelkileg közelebb jutott Palesztina minden egyes zsidóhoz, hiszen a német-osztrák és cseh területek zsidóságának legbiztosabb menekülési helye lett Erec Jisrael.

Kétségtelen, hogy az új háborúval egy korszak zárult le. Korszak, amely után egy újabb és jobb kell következzen. Új tényező az arab nacionalizmus is, amely életre kelt, mert ez a néptömeg is nagyot fejlődött a legutóbbi két évtizedben.

Csak azt szeretnénk tudni, hogy lesz-e és ha igen, akkor ki lesz az új Balfour?

Ki lesz az az angol államférfi, aki magáévá teszi a zsidó reményeket és vágyakat? Ki lesz, aki a legközelebbi évtizedekre megszabja a palesztinai országépítés új rendjét? A Fehér Könyv és a többi dokumentumok minden rossz rendelkezésükkel illuzórikussá váltak. Egészen új epochája kell kezdődjen a zsidó országépítésnek. A huszonegyedik évforduló újra háboruban találja a palesztinai zsidóságot és a brit birodalmat. Igaz, hogy ma ezerszerte biztatott a helyzet. Nem hinnénk, hogyha a háború befejeződik, a zsidóság tovább is folytatja indolens magatartását Palesztinával kapcsolatban. Ma már a keserves üldözések megtanították a világ zsidóságát, hogy: nincs más kiút, mint a zsidó országépítés! Vajon ki lesz most a mi angol szószólónk? Ki lesz az „új Balfour”? Vagy nem is fog kelleni új protektor? Amugy is kiharcolja majd a zsidóság a maga igazát? Lehetséges, hogy az eredmények után itélnek és ez elég lesz szószólónak — önmagunkért.

A háború folyik és bizzunk abban, hogy megújultan, megerősödötten, biztosabb auspiciumok között indul el az újabb és nagyobb fejlődés útjára — a zsidó országépítés...

— A HÁBORUS LENGYEL-ZSIDÓ ÁRVÁKAT A NÉMETORSZÁGI ZSIDÓ CSALÁDOK VETÉK-GONDOZÁSUKBA. A palesztinai Haarec közlése szerint a német Vöröskereszt 3972 olyan zsidó gyereket szállított át Lengyelországból Németország területére, akiknek szülei a német-lengyel háború folyamán elesetek. A németországi zsidó hitközségek, noha igen nagy anyagi gondokkal küzdenek, a legnagyobb örömmel tettek eleget annak a felszólításnak, hogy gondozásukba vegyék ezeket az árvákat.

— RITMIKUS TORNA-ISKOLÁJÁT: AXELRAD ALICE TORNATANÁRNÓ MEGNYITOTTA ORADEA, STR. RIMANÓCZY 2. I. EM. Speciális gyermekcsoport. Felnöttek számára külön kurzusok. Értekezni délután 3-7 között.

Az ardeali zsidók találkozóhelye

BERKOVITSNÉ

(Oradeáról)

orth. kóser étterme

(a baia-marei rabbi hechsere)

BUCUREȘTI,

Str. Lipscani 3.

Telefon: 462-91

Soooc hátamögött. Postavámmal szemben

Buszóránál Erdélyi Könyvtár

Akiket utazás közben rosszullét fog el...

Nagyon sokan vannak, akik nem tudnak vonaton, villamoson, vagy autobuszon utazni, mert közben rosszullét, szédülés, hányás, vagy hányinger fogja el őket és így sokszor legfontosabb teendőik elintézésében akadályozva vannak. De nem is mernek sok esetben még felülni sem vonatra, vagy villamosra, olyan erős a félelem, amely visszatartja őket az utazástól, képzelhető, mily kellemetlen ez nemcsak magára a félelemben szenvedő egyénre, de hozzátartozóira is, akik hozzáigazodni képtelenek.

A világhírű amerikai GASTRO-D gyógyszer fenti esetekben meglepő eredménnyel lett sokaktól kipróbálva és a hatás olyan eredményesnek mutatkozott, hogy rövid GASTRO-D-kúra használata után már nyugodtan utazhatnak, mert a központi és vegetatív idegrendszert annyira megnyugtatja, hogy fenti zavarok teljesen kimaradnak.

GASTRO-D. kapható gyógyszerárakban és drogériákban, vagy postán megrendelhető 135 lej utánvét mellett Császár E. gyógyszerárakban, București Calea Victoriei 124.

— RENDEZIK A VILNAI ZSIDÓK ÁLLAMPOLGÁRSÁGI KÉRDÉSÉT. (Vilna) Illetékes körök kijelentették a Zsidó Távirati Iroda munkatársa előtt, hogy mindazok a személyek, akik 1920 óta laknak a most Litvániahoz csatolt Vilna városában, vagy tartományában, automatikusan elnyerik a litván állampolgárságot. A többieket azonban idegenekként kezelik. — A zsidó néppárt Kaunasban megjelenő lapját, a „Folksblatt”-ot a hatóságok betiltották. — Newyorki jelentés szerint az Amerikában élő lengyel zsidók szervezete felkérte a litván Vöröskeresztet, hogy foglalkozzék a Vilnában tartózkodó zsidó menekültek sorsával. A Vöröskereszt megígérte, hogy támogatásába veszi ezeket a menekülteket, amíg tovább-vándorlásuk lehetővé válik. Kaunasban öt zsidó és öt lengyel tagból álló vegyesbizottság alakult, a Vilnában tartózkodó menekültek támogatására. A bizottság tagjai között van Mironas volt litván miniszterelnök.

Dívat- és gyógycipészet

Kohn István

Belvárosi cipőszalon

Oradea, Parcul Traian 1.

— CSÖKKENT A ZSIDÓK DÉLAFRIKAI BEVÁNDORLÁSA. A pretoriai hivatalos statisztikai hivatal közlése szerint a zsidók délafrikai bevándorlása erősen megcsappant. Ez év folyamán mindössze 566 személy vándorolt be, az elmúlt évi 3323 zsidóval szemben.

— MEGBIZHATÓ IDEGENEK MUNKÁT VALLALHATNAK ANGLIÁBAN. (London.) Sir John Anderson angol belügyminiszter kijelentette az alsóházban, hogy az angol kormány hajlandó engedélyezni a hűségű külföldiek és menekültek munkavállalását Angliában. A kormány visszafogja vonni ezekkel szemben a tiltó rendelkezéseket. Sir John Anderson még azt is kijelentette, hogy a külföldi orvosok szabadon folytathatják praxisukat Angliában.

— VALLÁSOS, SZOLID HAJADON ismeretségét keresem házasság céljából. Szegénység és iskolázatlanság nem akadály. Saját földemen gazdálkodom. Cimeket a kiadóba kérek.

Uj üzlet!

Uj üzlet!

„Elysée”

CLUJ, Calea Regele Ferdinand 12
(Gólya-aruházzal szemben)

Tekintse meg áruraktárunkat vételkötelezettség nélkül

Női lehérnemük nagy választékban

Divatsálak, divatövek, keztük, harisnyák, brossok, clipsek, stb. nagy választékban

Olcsó árak! — Figyelmes kiszolgálás!

— ZATONYRA FUTOTT EGY PALESZTINAI KIVANDORLÓKAT SZÁLLÍTÓ HAJÓ (București.) A Fekete tengeren tomboló vihar következtében a Carmen Sylva-i strandon a hullámok zátonyra vetették a Maria nevű motoroshajót. A hajót egy görög tulajdonostól egy zsidó csoport vásárolta meg a minap 150 ezer lejért. Fedélzetén jelentős számú zsidó kivándorló volt. Hivatalosan úgy szerepelt, hogy a hajó Valcovba megy és ott árut vesz fel. Parancsnoka bizonyos Berianoff volt. A hajó valójában Palesztinába igyekezett, de Carmen Sylvánál zátonyra futott. Az utasokat a hatóságok le tartóztatták.

— ARAB ALLAMFÉRFIAK A PALESZTINAI KÉRDÉSRŐL TANÁCSKOZNAK. Az „Al Misri” egyiptomi arab lap közli, hogy Fuad Hamza, Szaudi Arabia franciaországi ügyvivője Ibn. Szaud király utasítására Bagdadba érkezett, hogy tárgyalja Irak politikai vezetőivel a palesztinai kérdést. Bagdadból Fuad Hamza Párizsba utazik. Utközben kiszáll Szíriában és Libanonban is, hogy tanácskozzék a palesztinai kormány feloszlott legfőbb arab nemzeti tanács tagjaival. A lap kiemeli, hogy Fuad Hamza bagdadi látogatása egybeesik a jeruzsálemi főmuftinak Libanonból való szökésével. Nem véletlen, — írja a lap, — hogy a mufti, aki megszökött Libanonból, egyidejűleg érkezett meg Fuad Hamzával Bagdadba.

— Dr Fred Weiss, a Francia Nőgyógyászati Társaság levelezőtagja, a bukaresti „Iubirea de oameni” kórházban, str. Mircea Vodă 42. sz. alatt rendel női betegeknek, szegényeknek csakis délután 2—4 óráig.

— LENGYEL ÉS ZSIDÓ IRÓK TALÁLKOZÓJA PÁRISBAN. Nachum Aronsohn, Párizsban élő zsidó festőművész műtermében a napokban találkoztak a Párizsba menekült lengyel és zsidó írók. A találkozón megjelent Stanislaw Storski, a lengyel kormány helyettes miniszterelnöke és több más magasrangú lengyel személyiség. Dr Raichmann üdvözölte a lengyel vendégeket. Üdvözlő szavait Heronimko, a párizsi lengyel írók szövetségének elnöke köszönte meg, aki ama reménységének adott kifejezést, hogy a jövő Lengyelországban nem lesz többé zsidókérdés. Utána Storski helyettes miniszterelnök beszélt. Daniel Tscharni és Itzig Manger jiddis költők, majd Maria Kincevicz lengyel költőnő szólaltak meg fel.

Olcsón és jól érkezhetsz

Herschkovits
orth. kóser pensiójában

BUCUREȘTI, Str. Carol 25. I. emelet
(bejárat Strada Soarelui 7).

Tíz évi börtön

Tíz évig bezárva lenni, még kimondani is sok. Pedig ennyi évi elzárásra ítéltek negyvenhárom palesztinai zsidót. Negyszázharminc évet osztott ki a haitai katonai törvényszék. Vajjon mit követettek el ezek negyvenhárom, hogy ilyen szigorú büntetést mért ki rájuk a bíróság? Ötletek, vagy raboltak? Egyiket sem. Csak október 5-én, a transzjordániai határ közelében katonai felvonulást rendeztek. Ugyilátszik 43 ember „mozgósítva” lett és a határra mentek. Talán hadat akartak üzeni Abdullah emirnek? Ők, negyvenhárom? Amint a hírek mondják: teljes fegyverzetben találták őket. Vajjon mit akartak? Bizonyára nem „bűnös” szándékkal jártak-keltek a határ mentén. És ami a legbiztosabb: semmiesetre sem szerveztek összeesküvést, az angolok ellen. Miért hát akkor ez a rendkívüli szigor? Igaz, hogy hadiállapot van és akkor kétszeresen szigorúan vesznek mindent. De azért úgy gondoljuk, hogy ez a tíz-tíz esztendő sok... Tíz évig ülni az akkói várban, amiért „tiltott fegyverviselés” büntetében bűnösnek találtattak, mégis csak sok.

Meg aztán legyünk csak őszinték. Így sehogysem „stimmel” a dolog. Sehogysem. Mert köztudomásúlag a zsidók önként jelentkeztek a brit hadsereg kötelékébe. Meg a zsidó hadseregbe. Miért kellett akkor „titkosan” szervezkedni? Mit akartak ezek negyvenhárom? Szembe szálltak volna a brit haderővel? Vagy talán azért szervezkedtek, mert úgy vélték, hogy a nagy zsidó—arab barátkozás dacára, mégis csak jó, ha tanulják a fegyverfogást?

Talán milderre kapunk majd megfelelő választ. Egyelőre azonban a negyvenhárom zsidó az akkói várban ül és vállukon tíz-tíz évi fogház rettentő terhe nyugszik. Nem is kell tulságosan optimistán lenni, ha azt a véleményt kockáztatjuk meg, hogy: nem fogják leülni a tíz évet. Előbb, sokkal előbb engedik majd őket szabadon...

— PALESZTINA ÉLELMISZER ELLÁTÁSÁNAK KÉRDÉSE. Noha az ország távolesik a háborús zónától, Palesztina élelmiszer ellátásának kérdése igen komoly gondot okoz a hatóságoknak. Palesztina cukor, parafin és néhány más cikk szempontjából teljesen, liszt, zöldség, tojás és vaj szempontjából pedig részben a külföldi behozatalra van utalva. A belföldi liszt-termelés mindössze négy, a zöldség-termelés mindössze három hónapra elegendő. Bár az országban nagy tejkészletek találhatóak, a vajtermelés ezideig nem bizonyult rentabilisnak. A gazdasági köröknek minden igyekezete most arra irányul, hogy fokozzák a tejtermelést. A mezőgazdasági termelés fokozásának érdekében pedig felhívást intéztek a zsidó lakossághoz, hogy igyekezzenek minden birtokában lévő földdarabot zöldség, buza vagy rozssal bevetni.

— LENGYEL SEGÉLYALAPOT LÉTESÍTETTEK LONDONBAN. A londoni lengyel követségen a napokban értekezletet tartottak az összes felekezetek képviselői, amelyen elhatározták, hogy alapot létesítenek a lengyel menekültek segélyezésére. Az alap most megválasztott elnöke, lord Moyne közölte, hogy magánadományozók százezer fontot bocsátottak az alap rendelkezésére. Az értekezleten felszólaltak Raczynski gróf és Zeitly, az United Polish Appeal elnöke. Az alap tanácsában résztvesz a canterbury és a yorki érsek, valamint a westminsteri herceg-érsek. A zsidó felekezetet dr Hertz főrabbi és lord Melchett képviselik a tanácsban.

Megszabadulhat
a ruhájáráruhulló kellemetlen fejkorpától.

„HEINRICH”

PETROL

szappan
használ.

Megszünteti
hajhullást és
korpázást.

Kapható minden
szaküzletben

— 360.000 MENEKÜLT LETELEPÍTÉSÉNEK ÜGYEVEL FOGLALKOZOTT WASHINGTONI MENEKÜLTÜGYI KONFERENCIA. Rooseveltnél kezdődött a konferencia és meghívására a nemzetközi menekültügyi bizottság négy napos nagyjelentős konferenciát tartott Washingtonban. A konferencia üléseit a Fehér Házban tartotta Sir Herbert Emersonnak, a Népszövetség menekültügyi főbiztosának elnöke. Az első ülésen Rooseveltnél üzenetét olvasták fel, amelyben az elnök vázolja a konferenciára váró feladatok megoldásának gősségét és éppen ezért „azonnali programtervezet” kidolgozását javasolja. A konferencia munkáulésain leszógezték, hogy sorban annak a 300 ezer német menekült a kérdését kell megoldani, akiknek letelepítése még nem sikerült. Egy későbbi akciótervezetnél a lengyel-német háború menekültjeinek kérdését kell, hogy megoldja. A konferencia elhatározta, hogy a bizottság először ama 60 ezer menekült letelepítésére fog erőfeszítéseket tenni, amelyeket átmenetileg Európa semleges országai főleg Belgiumban, Hollandiában és Svájcban tartózkodnak. Ezeknek a menekülteknek a nyomó része zsidó. A francia és angol kormányok nem kifogásolták a semleges államok ezt az előnyben részesítését, noha országokban is a menekültek ezrei tartózkodnak. Leszógezte a konferencia, hogy a menekült letelepítése csakis előzetes terv és előkészítés után történhetik. Rövidesen megindul a letelepítési munka a Fülöp szigeteken, valamint San-Domingo szigetén, miután a felelős területek kormányai hozzájárultak néhány ezer menekült család letelepítéséhez. A menekültek szállítását és elhelyezését Egyesült Államok kormánya vállalta.

— UJ ZSIDÓ KOLONIA PALESZTINÁBAN. Uj zsidó kolónia létesült az elmúlt napokban Palesztinában. A kolónia a Jába Hakarmel vidékén fekszik és azt a Kibbutz Bachrut és a Kibbutz Meuchad tagjai létesítették. — Szeptember folyamán hét zsidó, angol és husz arabot öltek meg Palesztinában. A sebesültek között nyolc zsidó, angol és tizenhárom arab van.

Ezüst

menorák, gyertyatartók,
serlegek, evőeszközök,
templomi kegyszerek
mely művészi kivitelben
olcsóbb árban.

Gyártása és eladása

„TACAMUL”
ezüstáru gyárban

CLUJ, Str. Gen. Neculcea No. 8

alapításának. Iratai között van a Chewra Kadischa elismerő irata is a jótékonyági akciókba való tevékeny részvétele miatt. Tömegével hevernek azonban íróasztalában az egyéni köszönőlevelek, intézmények és körületek elismerő okmányai.

Rákosi tata azonban ennyivel sem elégedett meg.

— Életemet a Tóra és a szegények szolgálatába állítottam — mondja büszkén. — A vagyonomat már rááldoztam. Amim van, még azt is nekik adom... az elesetteknek, a nyomorgóknak és hajléktalanoknak.

Könyvet vesz elő, amelyben számos szlopok sorakoznak egymás mellett. Kérdésemre elmondja, hogy vagyona töredékeinek jövedelmét pontosan nyilvántartja és kiosztja a szegények között, támogatja a zsidó kórházat és minden jótékonyági, vagy emberbaráti akciót.

— Nekem már alig kell valami. Egyedül vagyok. Magam főzők és magam takarítok. Mindenem az övéké. Nekem már semmi sem kell...

Rákosi bácsi háztulajdonos. Házbérjévédelme van. Házának egyik ötszobás lakásában lakik — egyedül. Illetve együtt lakik a zsidó nyomorral, a zsidó szegénységgel és zsidó hajléktalanokkal. Lakásának három szobájába menhelyet rendezett be, ahol ingyenes hajlékot nyújt az átutazó szegényeknek és ellátja őket étellel. Ezért is övezi osztatlan szeretet és megbecsülés mindenfelé „Rákosi bácsi” nevét, ahol csak ismerik.

7.

RAKOSI MÁTYÁS A „CSILLAGBÖRTÖN”-BEN LECSÓKOLJA APJA KÖNNYEIT...

Az öreg Rákosi emlékeiből él. Évenként egy-

szer-kétszer látogatja meg fiát a szegedi „Csillagbörtönben”. A börtönigazgatóság ilyenkor megengedi, hogy a fegyőrök távollétében beszélgethessen apa és fia... Az európai híri forradalmár, az orthodox zsidóval... A Tóra szerelmese, a szociális forradalom apostolával...

— Sohasem tudom elfojtani a könnyeimet, amikor kitarul előttem a csillagbörtön hatalmas kapuja, felcsapódik a cellaajtó és Mátyás fiam előfőn magánzárkájából... Öreg ember már a fiam, Mátyás... Megviselte a börtön és a sok megpróbáltatás. Legutóbb is mikor meglátott, kitarja karjait, megölelt és lecsókolta arcomról a könnyeket... Mátyásnak is gyenge, beteg szíve van, mint nekem.

Az öreg Rákosi újra könnyezik. Aztán ismét emlékek törnek elő:

— Bizonyára Ön is emlékszik, hogy mikor pár évvel ezelőtt fiamat a magyar bíróság, büntetése lejártá után újra perbe fogta, az orosz kormány mindent elkövetett, hogy kiszabadítsa fogságából. Szovjetküldöttség utazott Budapestre és milliókra rugó magyar muzeális értékeket, kincseket és trefákat ajánlottak fel az 1848-as szabadságharc idejéből, Mátyás szabadlábrahelyezése ellenében. Annak idején párisi egyetemi tanárok és képviselők, sőt amerikaiak is elfőttek a budapesti tárgyalásra és ellátták Mátyás védelmét. De minden hiába volt. Mátyást elítélték. Én remélem mégis, hogy pár év múlva talán kiszabadul... hiszen ha bűnös is fiam, már megbűnhődött, sokszorosan megbűnhődött... Pedig higye el, az én fiam Mátyás nem rossz ember. Csak az a baja, hogy gyenge a szíve, mint az enyém... Az anyja is ilyen volt. Mikor elítélték Mátyást, meghasadt a szíve. Nem tudta elviselni fiunk tragédiáját.

8.

RAKOSI BÁCSI NEM MEGY MOSZKVA

— Vannak még gyermekei? — kérdezem.

— Egy orvoslányom és egy mérnök fiam van Moszkvában. Velük is érintkezésben állok. Olykor leveleket kapok tőlük. Hívnak magukhoz, ki Moszkvába. De én nem megyek... Nem megyek, mert nem hagyhatom itt szegényeim és nem hagyhatom itt Mátyást. Nem tudok lemondani róla, hogy nagy elhagyatottságában legalább én felkeressem néha és vigyek számára egy kis hazait... Mi lenne vele, ha én el mennék. Talán nekem is meghasadna a szívem.

— De nem megyek azért sem, mert az a világ, nem az én világom, Gyermekeim ugyan azt írják, hogy Moszkvába is látogathatom a zsinagógát, de tudom, hogy ott nem lehet igazi orthodox életet

élni. Moszkvában nincs orthodox hitközség. És félek, hogy kóser sem eheinek... Tréffel pedig nem akarok élni... Mátyásnak is mindig kóser húst viszek, ha meglátogatom. Tudom neki mindegy, de én mégis azt viszek.

— Itt maradok hát egyedül. Nincs már sok időm hátra, de azt a pár évet még az Örökkévaló szolgálatában akarom eltölteni, nagy elődeink tradicionális utmutatásai szerint.

Bucszom Rákosi bácsitól. Szorongatja a kezemet. Lelke tele van optimizmussal és hittel. Hisz az Örökkévalóban és bizik benne, hogy Rákosi Mátyást, az ő „rossz” fiát még életében szabadsághoz segíti. Ha ezt nem remélhetné, talán már nem is élne tovább. Ki tudja, mióta legutóbb láttam, mi történt vele?

9.

BESZÉLGETÉS EGY HORVÁT POLITIKUSSAL

Mostani utam során

beszélgetést folytattam

egy előkelő társadalmi állású horvát ügyvéddel is, aki nagy szerepet játszik a jugoszláv politikai életben. Taglalta előttem, hogy milyen előnyös és kiegészítő megoldásokat hozott a szerb-horvát meg egyezés és milyen egységesen néz szembe ma Dél-szlávia az összes bel- és külpolitikai kérdésekben. Természetesen szóba hoztam a zsidókérdést is és jól

esett hallgatni ennek az európai látóköri politikusnak tisztult véleményét:

— Ha figyeli a jugoszláv sajtó hangját, — dotta — észrevehette, hogy mind több és több lyet kap hasábjain a német fajelmélettel szem kritika. Hosszu ideig sajtónk bizonyos tartózkodó irt ezekről a kérdésekről érthető okokból, ma azonban az események megnövekedett jelentőség fogva, nem hallgatja el azt az ellenérzést, amely egész országot eltölti az árja fajelmélettel szem jugoszláv sajtó természetesen nem bocsájtkozik vedélyes vitákba, de méltósággal utasítja el a felekezeti alapon való értékelést. A fajtisztaság alatt — folytatta, — a legnagyobb gonoszságok téntek Európa közepén, a legnagyobb hibonyította józan ember előtt, a fajelmélet állítólagos fennségének kudarcát. Sajnos, azonban minden ellenére, ez az örület olyan rombolásokat vé Európában, amely nehezen fog kitörlődni az emlékből. Itt a novisadi kikötőben állomásozó is szörnyű képet rajzolnak erről a minden képe meghaladó pusztításról.

Jugoszlávia mindig a béke és nyugalom volt, de ma, mikor nyugaton háboru van és a non is új hatalmi csoportosulások szerveződnek, fokozottab értéke és jelentősége van ennek a és nyugalmas szigetnek.

Az orthodox és nyugati szerzetesi hitközségek egységes akciót indítanak a menekültek érdekében

A kolozsvári neológ hitközség tanácsstermében vasárnap délután megbeszélésre ültek össze az erdélyi hitközségek kiküldöttjei. A megbeszélésen résztvettek egy kongresszusi hitközségek, mint az ortodox hitközségek vezetői és megbízottai. Arról kellett határozni, *milyen módon kell és lehetne a romániai menekültügyi kérdést rendezni. Segélyezni a világszerte közepette ide menekült hontalanokat és Palesztinában otthonhoz juttatni őket. Az országban ma igen nagyszámú német és lengyel zsidó menekült ütötte fel ideiglenes tanyáját. Ezek a hontalanok minden anyagi bázis nélkül tengődnek és a romániai zsidóság felé nyújtják ki segélyt kéro kezüket. A romániai zsidóság eddig is támogatta és segélyben részesítette az országon átvándorló, vagy itt megrekedt menekülteket, de a segélyezés csak rendszertelenül történt, s éppen ezért az anyagi eszközök is kifogyóban vannak.*

Az értekezleten jelen voltak Ullmann István, a nagyváradi ortodox hitközség elnöke, Czitrom Benjámín, a medgyesi hitközség elnöke, *mindketten mint az ortodox központi iroda alelnökei egyben, Dr. Fischer József, a kongresszusi hitközségek Szövetségének elnökeként vett részt a tanácskozáson. Jelen voltak még Weisz Gyula kolozsvári ortodox elnök, Lakatos Aladár aradi, Sennsieb Béla marosvásárhelyi hitközségi elnökök, Erdélyi Jenő a nagyváradi, dr. Tenner Izidor a temesvári hitközség, Leichtmann Andor és Goldschmidt Miklós az aradi hitközségek képviselőiben. A kolozsvári hitközségek és menekültügyi bizottság részéről dr. Weinberger Mózes főrabbi, Rózsa Mór alelnök, dr. Ligeti Sándorné, Berger Árpádné, Heller Ferencné, Lax Salvátor, valamint László Jenő, a szociális ügyosztály elnöke.*

Az értekezletet Ullmann István elnök nyitotta meg, majd Rózsa Mór ismertette nagyvonalúan a menekültügyi kérdést.

— Nincs erősebb probléma a jelen időben — mondotta — mint a külföldről beszivárgott, beözönlött hazátlanok, állampolgárságukat veszített és üldözött zsidók megsegítése, ideiglenes elhelyezése és mielőbbi továbbszállítása.

Ismertette annak a lelkes gárdának a munkáját, amely nemcsak Erdélyben, hanem legfőképpen az okiráltságban, de a többi

tartományokban lelkes munkát végzett hontalanok támogatása ügyében. Mind a törekvések azonban csak részben tud megfelelni a tényleges szükségleteknek. Erdélyi hitközségi delegáltak tanácskozával egyidejűleg — az átfogó és célszerű valamint eredményesebb tevő munka érdekében — Bucurestiben is tanácskozás fog ugunszintén a bukovinai és beszarabiai tartományokban is. A menekültek szomorúsának enyhítése és rendezése munkájából erdélyi zsidóságnak is ki kell vennie a nagy részét és áldozatot kell hoznia. Epp ezért országgrészi átfogó akciót kell becsatani, hogy a zsidó szívek és erszények nyilvánjanak ennek a minden érző emberre telező áldozatkészség bizonyítására.

Czitrom Benjámín a Giurgiuban teglő két uszályhajó osztrák és német bádalmi menekültjeinek megrázó levelét vasta fel. A két uszályhajó egyikén 503, másikon 327 valamikor jobb napokat lát menekült tengeti életét. A menekültek között van egy volt meghatalmazott német niszter is, aki most sorstársa lett a többi menekülteknek. A drámai hangú levelében amelyet több százan irtak alá, az derül hogy ezeket a szerencsétlen kiülőzöttet azzal ültették hajóra, hogy Pozsonyon keresztül leusszanak a Fekete tengerig, hogy saját vagyonukból tizezer fontot engedélynek számukra. Ezt a jelentős összeget Gestapo ígérete szerint Berlinből és Bécsből Zürichbe kellett volna átutalni, azonban a mai napig sem érkezett meg.

Az értekezlet a menekültügyi kérdé nek több oldalról való megvitatása után határozati javaslatot fogadott el, amelyben mondja, hogy az emigráció ügyét a legelső gösebben és a legelső sorban tartja megoldandónak. Kimondja az értekezlet, hogy országos mozgalmat kell beindítani a központi iroda irányítása és hathatós köz működése mellett, annak az érdekében, hogy egyrészt maguk a hitközségek, másrészt pedig minden zsidó ember hozzájáruljon pénzei adományával az itt lévő és átmenő hontalanok támogatására. Az éhező menekültek akár uton vannak, akár pedig a constantin menekült-táborban ütöttek fel tanyájukat, nem várhatnak. Eppen ezért az akciót azonnal beindítják.

nagyváradai Szentegylet felhívása Erdély zsidóságához

Már közismert tény az erdélyi zsidó vélemény előtt, hogy a nagyváradai Szentegyletnek vannak a legszebb és legmodernebb intézményei Erdélyben. Két-három évtizede dolgozik ez az egyesület és mindenkor az emberszeretet jegyében, a legszébb emberi eszmény érdekében. Már régiben az épülő Aggokházáról írtunk, amelybe azóta számos jelentkező jelent az ország minden részéről és többi felvételek is folyamatban vannak. Ezuttal a közel kilencvenegyesztendős nagyváradai zsidó kórházról kell írunk, amely nem valami ódon, elavult intézmény, hanem a lehető legmodernebb berendezésű szanatoriumszerű intézet, ahol a legkorszerűbb igényeket is ki tudják elégíteni amellet, hogy a szegény zsidó betegek üdve és életének megmeneküljenek. A kórház szintje minden tekintetben legelőkeltebb. Az egyes osztályok, mint a belgyógyászat, sebészet, szülészeti-gyógyászat, urologia, larinológia és a többi tökéletes berendezésűek és élükön éves orvosok, osztályvezető főorvosok állnak. A szülészeti-nőgyógyászati osztály részére teljesen különálló épület áll rendelkezésre.

A nagyváradai zsidó kórház régi elve az, hogy egy jólétező kórház létjogosultságát benne ápolja a szegény betegek adja. Ezt az elvet a végletekig gyakorolják, mert köztudomású egész Erdélyben, hogy sehol sem juthat szegény beteg olyan könnyen teljesen ingyenes felvételhez, mint éppen a nagyváradai zsidó kórházban. Természetes, hogy ez a dicséretre méltó következetességgel végrehajtott elv hatalmas anyagi terheket ró a kórházra. E terhek jelentékeny részét vállalja a fenntartó testület, a nagyváradai Szentegylet, míg a kórház támogatására alakult "Leala" egyesület, amely szintén százekenkel áldoz erre a célra évente.

Ezek az intézmények, amelyeknek működési köre csak szűk területre szorítkozik, nem képesek fedezni azt a hatalmas összeget, amely éppen abból ered, hogy a nagyváradai zsidó kórház működési körében nem szorítkozik saját területére, hanem egész Erdély szegény zsidóságának rendelkezésére áll és mindenki számára tárt kapui vannak.

Eppen ezért a kórház-fenntartó testület elhatározta, hogy mostan hangos szóval fordul Erdély zsidóságához és tetteivel arra, hogy nem nézi, hogy az ingyenes szegény beteg honnan jön, éppen hogy, akkor sincsen válogatásra oka, amikor segítséget kér — minden egyes erdélyi zsidó embertől. Minden erdélyi ki kell adnia részét ebből a humánus feladatból.

Ezúton is kéri egész Erdély zsidóságát a nagyváradai kórháztestület, hogy a kórház megbízottját, aki a napokban megkezdte látogatását, nyílt szívvel és kiemelt tisztelettel fogadják.

Ugyancsak ez a megbízott kapott meghatalmazást arra is, hogy a nagyváradai Szentegylet második mintaintézménye részére is nagyobb alapítványokat gyűjtjön. Ez a modern, impozáns intézmény — amint megírtuk és képét is közöltük — már tető alatt van, azonban a berendezéshez és felszereléshez még szükség van milliókra. Most módjában áll mindenkinek, hogy saját személye, vagy adagolt hozzájárulása szempontjából megkezdje a terv iránt és idejekorán helyet biztosítson magának a Cheva Károly által fenntartott ortodox aggodat

A reumatizmus — ha nem kezelik, — majdnem mindig kronikussá válik és akkor — tuzás nélkül megállapíthatjuk — minden öröm eltűnik az életből. Ennek a betegségnek oka — közismerten — a húgysav felhalmozódása a szervezetben; tehát meg kell szabadulnunk tőle. Régebben Salicyles készítményekkel kezelték, nem akarunk ennek a kezelési módnak számos hátrányára rámutatni. Azonban leszögezzük, hogy ma már van egy általánosan elismert készítmény, amely a reumatizmus minden formáit eredményesen kezeli, és ez az

URODONAL a legerősebb oldószer, a húgyméreg kiválasztószere

A világ legjelentősebb profeszorai ajánlják és önmaguk is rendszeresen használják. Mindenki aki reumatizmustól, köszvénytől, ischiastól, boszorkányszurástól, májzavaroktól, epe-, máj- és vese-kövektől szenved, szedjen URODONAL-t ez az egyetlen kezelési mód, amely visszadhathja egészségüket.

Kapható gyógyszerárakban és drogériákban.

fenntartó Szeretetházban. Mert ez nem aggodháza, hanem igazi szeretetház, ahol ragyogó tisztaság, központi fűtés, modern berendezés, derűs környezet az uralkodó elemek.

Fogadja mindenki szívesen a kiküldött delegátust, aki minden irányban szívesen áll az érdeklődők rendelkezésére. Támogatni kell minden erdélyi zsidónak a nagyváradai mintaintézményeket, mert ezek a zsidó humanitás legszebb és legértékesebb alkotásai, amelyek egyesítik magukba az igazi hűbűséget, emberszeretetet, a modern élet követelte legkorszerűbb hygienával és tökéletességgel.

Lugoji zsidó élet

Október hó 29-én, vasárnap délelőtt 11 órakor tartotta a lugoji izr. hitközség az új Aggokháza felavatási, Chanukath-Habait ünnepét. Az avató beszédet Dr. Lenke Manó főrabbi tartotta.

Az emberbaráti intézmény iránti szeretetét és érdeklődését a lugoji zsidóság az ünnepélyen való tömeges megjelenésével demonstrálta.

A lugoji zsidóságon kívül a caransebesi hitközség kiküldöttjei is megjelentek az ünnepélyen és Grünberger Manó, a hitközség elnöke, továbbá Rosenfeld Laura, a Növegylet kiküldöttje megkapó szavakban méltányolták a lugoji zsidóság adakozási készségét, amely létre hozta ezt az egyedülálló szép emberbaráti intézményt Szeverin megyében.

Szívhez szóló szép szavakban ismertette Dr. Kirschner Arnold, mint a lugoji hitközség elnöke, a lugoji Aggokháza fejlődésének történetét és rámutatott azokra a nehézségekre, amelyekkel egy ilyen szép emberbaráti intézmény küzd, amíg oda jut, hogy saját otthonában teljesen modern, minden követelményeknek megfelelő kényelmes otthont nyújthasson az élet hajóiróttjeinek, az előregedett és magukra hagyatott szegény nincsteleneknek. Ezért az igen szép eredményért külön hálás köszönetet és elismerést tolmácsol Huszár Vilmos és nejeinek, akiknek áldott jósága és emberszeretete, — ami oly nagyon jellemzi őket, — nagy fáradozások és nehézségek árán küzdöttek ezen intézmény fenntartása érdekében és bátran vallhatjuk, hogy a meg-

felelő elégtételt meg is kapták, amennyiben küzdelmes és nehéz munkájukat teljes siker koronázta és ma már egy teljesen kész és minden követelményeknek megfelelő intézményt kapott a lugoji és környékbeli zsidóság, amire mindig számíthat.

Záró beszédet Dr. Sebestyén Lipót tartott, mely alkalommal felszólította a jelenlevő vendégeket, hogy tegyék magukévá a lugoji Aggokháza ügyét és járuljanak hozzá továbbra is nemes adományokkal ezen emberbaráti intézmény fenntartásához.

Ezekután Huszár Vilmos és neje szobáról-szobára vezették a vendégeket és bemutatták a berendezést, a betegszobákat és mondhatni, hogy mindenki egy elménnyel gazdagabban és boldogan távozott azzal a tudattal, hogy itt igazán emberfeletti munkát végeztek és jobb kézben már nem is lehet az Aggokháza ügykezelése, mint a Huszár házaspár kezében.

— A JOBB- ÉS BALOLDAL EGYENLŐEN VAN KÉPVISELVE A VAAD LEUMI TANÁCSBAN. A palesztinai zsidó nemzeti tanács legutóbbi ülésén, amelyen kibővítették a Vaad Leumi végrehajtó-bizottságát, Pinchas Ruthenberg elnök beszédet mondott, amelyben megelégedését fejezte ki, hogy a jisuv régóta óhajtott egysége megvalósult. Beszéde végén Ruthenberg kérdést intézett dr. Altmannhoz, a palesztinai revizionisták vezéréhez, hogy hajlandók-e a revizionisták alávetni magukat a palesztinai jisuv általános fegyelmének. Altmann dr. rövid válasza ez volt: „Igen”. — A Vaad Leumi tanácsát 11 új taggal bővítették ki. Így a tanácsnak összesen 18 tagja van. A tanács összetétele olyan, hogy a jobb- és baloldal egyenlően van képviselve benne

Jó izletes
orth. kóser házikoszi
kihordásra is
Berger bodegájában
Timișoara IV. Preier 2.

Hét-ről-hétre

Kaunasz. — A kaunaszi litván egyetemen rövid idővel ezelőtt zsidóellenes kilengéseket rendeztek. A litván kormánykörök biztosították a zsidó vezetőket, hogy szigorú intézkedéseket fognak hozni az ilyen megnyilatkozások megelőzésére. A litván sajtó elítéli a tüntetéseket és hangsúlyozza, hogy Lengyelország példája megmutatta, milyen fontos az államalkotó nép és annak kisebbségei közötti jóviszony fenntartása.

Haifa. — A haifai városvezetőség pályázatot hirdetett a légvédelmi óvóhelyek építésére. A városi tanács elhatározta ezenkívül, hogy a jövőben csak abban az esetben ad ki házépítési engedélyt, ha a tulajdonos kötelezi magát légvédelmi óvóhely építésére is.

London. — Richmond városi tanácsa és körzete Hyman A. Leont választotta meg a város polgármesterévé. Leon 41 éves és a legfiatalabb polgármestere ennek a körzetnek. Eddig mint a passzív légvédelem tanácsosa működött. — Az angliai Agudasz Jiszroel ortodox vallásos szervezet szombaton, október 22-én rendkívüli konferenciára ült össze Londonban. A konferencián megtárgyalták azokat a vallási kérdéseket, amelyek a háború következtében megoldásra várnak. — Michael Adler rabbi, aki az elmúlt világháborúban az angol légió „Makabeus” osztagának tábori lelkésze volt, cikket közölt a londoni sajtóban, amelyben azon kívánságának ad kifejezést, hogy sürgősen több zsidó tábori lelkészt küldjenek Franciaországba, mert az ott harcoló angol csapatokban számos zsidó van.

Berlin. — A Daily Herald szerint a németországi zsidóság vezetői figyelmeztetést kaptak a Gestapótól, amely szerint elvárják tőlük, hogy mindent elkövessenek a zsidók kivándorlásának gyorsítására. A német közoktatásügyi minisztérium dekretumot adott ki, amely szerint héber nyelvoktatást csak abban az esetben szabad a zsidó iskolákban adni, ha az a növendékek kivándorlásának szempontjából szükséges. A zsidó hitközségek vezetőségét felszólította a Gestapó, hogy pontos kimutatásokat készítsen minden egyes zsidó vagyoni állapotáról.

New-York. — Dr H. S. Lienfield, a zsidó statisztikai iroda igazgatója közli, hogy az utóbbi tíz esztendőben, 1927-től 1937-ig, az amerikai zsidóság 603 ezer 151 lélekkel gyarapodott. 1937-ben Amerikában összesen 4 millió 931 ezer 180 zsidó élt.

Varsó. — Berlińi diplomaták, akik látogatást tettek Varsóban, jelentették a német kormányknak, hogy a varsói zsidó lakosság között félelmetes éhínség uralkodik. Áruhány miatt az üzletek nagyrésze bezárt, a zsidók pedig nem részesülnek az élelmiszerkiosztásból.

Jeruzsálem. — A Davar héber napilap, valamint az angol nyelvű Palestine Post vezércikkben foglalkoznak a lengyel zsidóság katasztrófális helyzetével és felszólítják a kormányt, hogy a legutóbb engedélyezett 25 ezer menekült-cerifikátból jelentős számú bevándorlási engedélyt bocsássonak a lengyel zsidók rendelkezésére. A lapok rámutatnak arra, hogy mind a mai napig összesen ötezer ilyen cerifikátot adtak ki a zsidó menekültek részére, akiknek nagyrésze Németországból és Ausztriából ered. A kormány kötelessége, — írják ezek a lapok — hogy haladéktalanul a lengyelországi háború zsidó menekültjeinek segítségére siessen.

Washington. — Cordell Hull, az Egyesült Államok külügyminisztere, javasolta, hogy az amerikai egyetemek vegyék fel azt a négyszáz zsidó diákot, akik a háború következtében nem tudnak visszatérni Európába. Ez a négyszáz diák csak egy része annak az ezer amerikai diáknak, akik minden évben Európába utaztak, hogy az ottani egyetemeken végezzék egyetemi tanulmányaikat. Cordell Hull javaslatával kapcsolatosan Drew Pearson és Robert S. Allen tudósok kijelentették, hogy ezek a diákok azért kényszerültek külföldön tanulni, mert egyes amerikai egyetemek hallgatólagos zártszámot érvényesítettek zsidó hallgatóikkal szemben.

Rónai Ernő:

Krasznojarszk

Amikor a könyv első kiadása megjelent, méltattuk Rónai Ernő írói készségét és Krasznojarszk című munkájának rendkívüli értékeit. Most, hogy a könyvből megjelent a második kiadás is, — miután az első kiadás elfogyott — sok új kép színesíti a regényt, amely több mint 300 oldalas. Ez alkalomból közöljük Markovits Rodionnak, a „Sibériai garnizon” világhírű írójának értékes kritikáját, aki a legmértékesebb, hiszen a legnagyobb világsikerű hadifogolyregény zsánerben éppen Markovits Rodion érte el. Rónai Ernő is az elismerés felé halad ezzel a most újra aktuális, érdekes hadifogolyregényével, amelyről Markovits Rodion a következőket írja:

— Hatalmas város Szibéria közepén, az északitengerbe ömlő Jeniszei-folyam partján: Krasznojarszk. Sokezer kilométernyire innen és mégis-mégis mily ismeretlenként cseng a fülnek, mennyire nem idegen a folyamnak a neve, mely idegen ég alatt hömpölyög. Háborús, hadifogságos regények jelennek meg, szinte már áradó tömegtérséggel, de mindig van mondanivalója a katonának, mindig van ismeretlen sikkja a világtörténelem nagy birkózásának. És ha még évekig mondják, ha még évekig áradnak a kötetek, mindig lesz mit mesélni a gyűlölet korszakáról, a megzavart emberiség páratlan kataklizmájáról. Front és hideg, menetelés és éhség, fogság könnye, humora, kegyetlensége és ellágyulása nincs még kimerítve távolról sem. De nem minden könyvből, nem minden háborús és hadifogságos könyvből érezzük ezt. Rengeteg az effajta könyvekben az ismétlés, rengeteg az olyan, amit már ugys tudunk. Csak aki új sikkját tudja mutatni a nagy háborúnak, csak aki új színeket, új arcokat, ismeretlen helyzeteket mutat, csak az számíthat érdeklődésre. Rónai Ernő könyve ez utóbbiak közül való, azt a hadifogságot írja meg, amelyről még nem esett szó. Rónai Ernő, aki tizenkilenc éves korában került ki a frontra és onnan hadifogságba, a diák, a gyermekijü hadifogságát írja. Ezért vannak a könyvben igen kedves számban studentkák, diákleányok, ezért vannak kirándulások, ezért vannak a tragikum megrendítő helyzetei mellett poézissal és urali, krasznojarszki, petrográdi romantikával, teli bájosan szép részletek. Az infernót, a fiatal és bizakodó diák megborzongtatón adja ugyan elő, de aztán egy orosz leányka kedvesen zenélő szava — mindent elfelejtett, csak a hazatérés szent örömét nem. Rónai Ernő ugyan jóval hazatérése után írta meg könyvét, de abban még a fiatalág optimizmusa, bizása, merészsége, sőt világszemlélete izzik. Elejétől végig egyetlen lelkendezésként hat, magával sodorja az olvasót, aki semmiesetre sem válik meg tőle, amíg el nem olvasta.

— HAZASSÁG. Gergely Böske (Cluj) és Singer Miklós mérnök (Turda) vasárnap f. hó 12-én d. u. 3 órakor tartják esküvőjüket a nagyváradi Zárda uccai nagy templomban. (Minden külön értesítés helyett.)

— DOKTORRAAVATÁS. Kirsch Imrét (Oradea) október 28-án a kolozsvári Regele Ferdinand Tudományegyetemen az összes orvostudományok doktorává avatták. Dr Kirsch Imre lapunknak régi munkatársa, egyike az erdélyi zsidó ifjúsági közélet lelkes harcosainak.

BUN DE IMPRIMAT.

„GRAFICA”, ORADEA

5 - U - M - 2 -

MESÜMED LOGIKA

Két pesti zsidó hitsorsos beszélget. Az egyik zsidó, a másik későn kitért.

— Na, — mondja az aktív. — hiába tért a második zsidótörvény visszacsapott közénk.

— Nem egészen úgy van, — mondja a más. — mert a helyzet az, hogy apának rossz vagy nagyapának már jó lesznek.

A JÓ KÁVÉ

A híres Franck-kávét egyik főnöke nem ízlelte meg. Miután mindennel nagyon volt elégedve, a tisztviselői kar részére vad adott.

Elképzelhető, hogy a vendéglős alaposan magáért. Felszolgált mindent, ami jó talat, az mit csak rá kell bízni. Mindenki nagyon meg elégedve és a főnök vacsora után így szólt a vendéglősnek:

— Alles war sehr gut und fein, aber schade war im Kaffee Franck?

— Gott behüt — szaladt ki a vendéglős torkából.

Hirtelen elfelejtette, hogy a Franck-gyár igazgatója áll szemben, de aztán jót nevettek a szűz elszóláson mindketten.

KIS SZIV

A bankvezérnek a szívével támadt valami metlensége és kezelésre járt. Erről beszélget a tisztviselője.

— Nem fog neki sokba kerülni az orvos, mondja az egyik.

— Honnan tudod?

— Na hallod, mit lehet egy ilyen kis szívvel számítani?

SZÓRAKOZOTT...

A kitérő professzor rendkívüli szórakozottan nevezetes. A minap bőrig átázva érkezett.

— Ember, — szól rá a felesége, — hogy a térded így meg, hiszen nálad volt az esernyő?

— Igen, szivem, — szól a professzor, — de hiszem, hogy velem vagy és egész uton föléd támasztam...

JÓSOK

Mostanában egy kicsit jobban divatba vannak a jósok. Ha az emberek egy kicsit házban vannak, utolsó szalmaszála is örömmel kapaszkodnak.

Most két jósról mondunk el egy kedves kis történetet.

A két jósz találozik az utcán és az egyik mondja a másiknak:

— Te nagyon jól vagy, most mondd meg, szives, hogy hogyan vagyok én?

ÓVINTÉZKEDÉS

Egyik röviddel ezelőtt kikeresztelkedett családban tiszta árja vendégeket vártak. A papa, mielőtt vendégek megérkeztek, kiadta az utasítást:

— Ha a vendégek itt lesznek, nyissátok ki a rádiót.

— Miért?

— Ne hallják, hogy ereinkben zsidó vér csörgedez.

A HATÁRON

A határon elfogták egy sibert, akit tetőtől-talpig levetkőztettek és richtig a cipője talpában találtak bevarrva egy százdolláros.

— Na, mi ez? — kérdezte tőle a vámhivatalos.

— Nem tudom.

— Hogy-hogy nem tudja?

— Hát kérem, ha ön bemeleg egy üzletbe menni, meg szokta nézni, hogy be van-e varrva a cipője egy százdolláros?

KORKÉP

Egy kereskedő elme egy magánbankba, letételek a bankár íróasztalára egy váltót és azt mondja:

— Nézzé, kedves igazgató ur, itt van egy váltó áruváltó 50.000 leiről, egyik vevőm adta, fizetendő jövő elsején, de nekem most sürgősen pénz kell. Gyen szíves számítolja le.

A bankár a fejét rázza, hogy nem számítolja le a váltót.

— De kedves igazgató ur, — kapacitálja a kereskedő — a váltó egy elsőrangú váltó, egyből-egy prima aláírásokkal, elsején megkapja az 50.000 le, nekem most átmeneti nehézségeim vannak, adjon 40.000 leit, 10.000 leit legyen a magáé.

A bankár újra a fejét rázza, de a kereskedő nem adja fel a küzdelmet.

— Édes direktor ur, gondolja meg a dolgot. 50.000 leit holtbiztos, adjon ide 25.000 leit és keresen maga is huszonöt ezret.

A bankár megint csak a fejét rázza.

— Hát tudja mit, — mondja most már dühösen a kereskedő, — adjon tízezer leit.

Ujabb fejrázás.

A kereskedő erre felveszi a váltót az asztaláról darabokra tépi, berobba a papirkosárba és rezáns tan mondja:

— Nicht? Nicht!